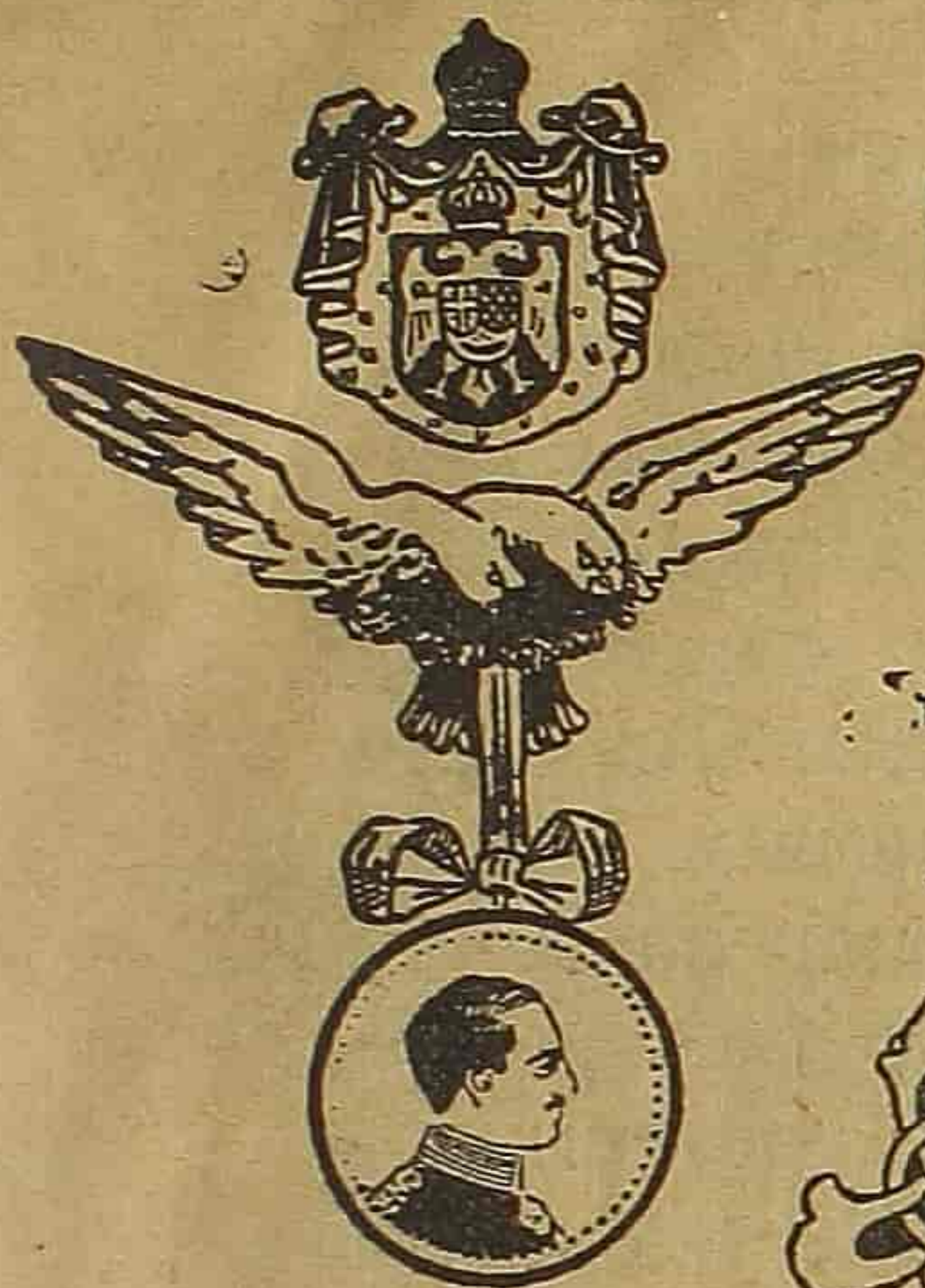
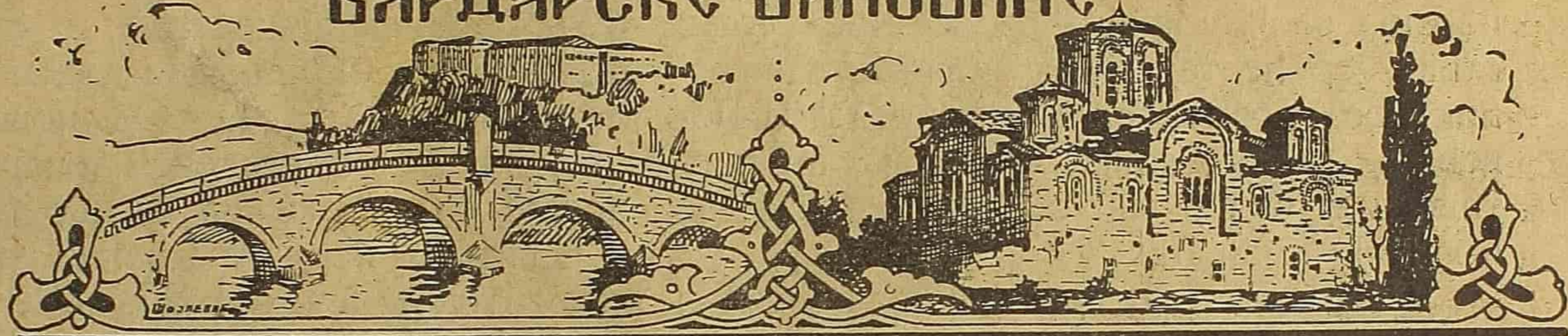

Поштом плаћена у готову

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

ВАРДАРСКЕ БАНОВИНЕ

3 ЈАНУАРА 1932. ГОД.
СУБОТА

БРОЈ 2 ДИНАРА

ГОДИНА III. Број 108—110
СКОПЈЕ

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ излази један пут недељно. Годшња претплата је 80, а за иностранство 140 динара. Огласи се примају по утврђеној тарифи. Рукописи, огласи и претплата се шаљу на адресу Банске Управе за Уредништво Службеног Листа. — Уредник СИМИЋ СТЕВАН, директор гимназије у пензији.

Експозе Бана Вардарске Бановине

по предлогу бановинског буџета за 1932—33 годину

Буџет за 1932.—33. годину, који се предлаже, трећи је буџет Вардарске Бановине. Пре свега мора се нарочито истаћи да оптерећење становништва бива из године у годину све мањи. За време обласних самоуправа просечна стопа обласних приреза оних области, које су ушле у састав Вардарске Бановине, била је за 1929.—30. годину 199.60 од сто по непосредном порезу. Први буџет Вардарске Бановине — за 1930.—31. годину — износио је динара 79,489.811.—, а стопа приреза била је 40 од сто. Већ следећи буџет — за 1931.—32. годину смањен је на 59,320.988.— динара са стопом од 30 од сто.

Талас економске и финансијске кризе, који је захватио готово цео свет, а у првом реду Европу, дотакао се је и наше Краљевине. Економско стање највећег дела становништва није добро и Краљевска Банска Управа Вардарске Бановине водећи о томе у првом реду рачуна, доносиће буџет Бановине за 1932.—33. годину трудила се је да по могућству намете на своје становништво још снизи и учини их што сношљивијим. Радећи у томе правцу постигнути резултати нису демантовали њену намеру. Буџет за годину 1932.—33., који вам се овим предлаже, сведен је стварно на 52,199.437.— динара тако да фактично смањење према буџету за 1930.—31. годину износи 27,290.374.— динара, дакле

више од једне трећине, а према буџету за 1931./32. годину смањење је 7,121.551.— динара. Због овога и стопа бановинског приреза скинута је од овогодишњих 30 од сто на 20 од сто.

Како су издаци свију Одељења Банске Управе благодарећи настојавању и мом и односних начелника сведени на најмањи могући износ, то и овај експозе нема потребе да буде нарочито опширан. Разлог том лежи такође у факту да је врло мали број нових партија унет у овај предлог, као што је, исто тако, веома ограничен број партија и позиција из овогодишњег буџета повећан.

Да би се тачно упознали са саставом овог предлога прећи ћу на изношење образложења оних партија и позиција буџета за 1932./33. годину које су, обзиром на апсолутну потребу послова, морале бити повећане према износима овогодишњег буџета. Том приликом указаћу и на многе партије и позиције, којих сада у предлогу у опште нема или су знатно смањене од партија буџета за 1931./32. годину.

Пре него на то прећем скрећем пажњу да је одобрени буџет за 1931./32. годину износио 74,785.483.— динара, али да је августа текуће године редуциран за 15,464.495.— динара и тиме сведен на 59,320.988.— ди-

нара. После ове напомене прелазим на поједине разделе овог буџетског предлога.

I. Буџет предлога Општег Одељења мањи је за 11.084.— динара. Укинута је партија за чиновника за вођење статистике, јер ће тај посао вршити службеник предвиђен у партији 1. предлога. Повећања ни појединих позиција ни партија није било, већ су чак износи две позиције смањени.

II. Предлог буџета управног одељења такође је мањи од овогодишњег буџета Смањен је за 46.240.— динара. Принадлежности особља су смањене као и канцеларијски трошкови, али је обзиром на функције Банског већа и одбора, које ће ова тела имати у току наредне буџетске године било неопходно да се њихова позиција повећа и то је учињено. Схватајући прешну потребу да се за дужност општинских деловођа оспособи потребан број месног подмлатка и млађих снага установљена је нова партија: за одржање течаја за општинске деловође.

III. Предлог буџета Пољопривредног Одељења смањен је, такође, и то за 480.234.— динара. Нашавши се у сукобу између две најпрече потребе: између потребе унапређења пољопривреде, сточарства, шумарства, воћарства и виноградарства и потребе да терети становништва буду што сношљивији Банска Управа рачуна да је и ту дилему решила повољно. На та унапређења предвиђено је највише што се је могло а и буџет је мањи од овогодишњег, те су тиме и терети снижени. Лични издаци су сведени на најнижу могућу суму и предвиђени само за оно особље, које сада постоји у овом Одељењу и његовим подручним установама. Због економских прилика одустало се је и ове буџетске године од установљења хидробиолошке станице у Охриду и обнове пастувског станишта у Лесковцу. Спроводећи штедњу до крајних граница Банска Управа није ни могла ни смела да пренебрегне извесне прворазредне потребе, Пољопривредног Одељења и за њих је не само предвидела онолико колико је у овогодишњем буџету било, већ је ме-

стимице те суме у предлогу и повећала. Тако: за унапређење ратарства место 200.000.— динара сада је предвиђено 250.000.— динара, а за потпомагање сточарства, воћарства и виноградарства, пољопривредне наставе и бановинске пољопривредне закладе остале су исте суме као и до сад. Од нових ствари предвиђају се следеће: течај за обуку прегледача стоке за клање меса, као и цепитеља пернате живине Ветеринарском отсеку при овдашњем Хигијенском Заводу даје се 20.000.— динара за вршење хигијенске слушбе и лабораторијских потреба. И ова ће се сума посредним путем употребити на потпомагање сточарства. Како је територија Бановине местимично врло слабо пошумљена а и стручног млађег особља нема ни у најпотребнијој мери, предвиђа се стипендија за 5 студената шумарских факултета, који ће по завршеним студијама несумњиво знатно допринети поправци прилика у овом погледу. На пошумљавању гобети и уређење бујица предвиђају се потребне суме, које ће бити у стању да бар прве потребе задовоље. На ово било би потребно дати много и много више, али због општег економског стања морамо се за сада задовољити и овим сумама.

IV. Најтежи положај у коме сам се нашао приликом израде овог предлога био је несумњиво састав предлога за Просватно Одељење. Доношењем многих нових закона бриге о издржавању како основних тако и средњих и стручних школа пребачене су на Бановину, те је било необично тешко задовољити потребе ових школа а у исто време не прећи предлогом суму из овогодишњег буџета. Уносећи у решење овог питања сву своју добру вољу и правилно оперујући најпрешније потребе и ово је тако деликатно питање повољно решено. Буџет Просветног Одељења ипак је мањи за 844.545.— динара од овогодишњег, а, као што напоменух, задовољене су најпрече потребе свију његових институција. У најважније потребе, без којих се заиста не може, спадају: подизање зграда за основне школе у најсиротијим општинама, које то не могу да из-

врше својим сретствима; оправке зграде за средње школе; довршење гимназијских зграда у Врањи и Призрену; издржавање средњих школа и издржавање учитељских и грађанских школа. Како је Вардарска Бановина културно прилично заостала то се Банској Управи намеће брига и о потпомагању и ширењу писмености и просвећености у маси становништра. Тога ради безусловно је морала да предвиди извесне издатке за извођење аналфабетских и разних домаћичких и задружних течајева. Из истих се разлога предвиђају и помоћи за оснивање народних домова, народних читалица и књижница. О томе шта је Соколство и о императивној потреби Бановине да га помаже налазим да је не потребно и говорити.

Да би се створила могућност даровитој, вредној и талентираној, а при ком сиромашној деци, да продуже своје школовање у средњим и грађанским школама предвиђа се помоћ за оснивање интерната при овим школама и тиме се пружа могућност онима, који би без ње заостали чиме би изгубили не само они него и Бановина и Држава.

Приватна иницијатива организација, које раде на подизању општег културног нивоа становништва ове Бановине располаже веома слабим сретствима и поред најбоље воље и труда без њих би могла да постигне врло мало. Да би резултати њенога делања били што ефикаснији дужност је Бановине да је материјално потпомогне, и она је, правилно схваћајући ту своју дужност истој и одговорила предвиђајући овом предлогу, поред помоћи соколским друштвима, помоћ и осталим културним, просветним и хуманим друштвима; музеју Јужне Србије и његовом зоолошком одељењу; приређивању уметничких изложби; подизању Дома Краља Александра I. и подизању Студентског Дома. Колике ће користи од овога, а нарочито од ова два Дома, имати становништво Јужне Србије, а нарочито његов подмладак, показале се за коју годину. Ценећи рад Народног Позоришта у Скопљу на народном просвећивању и јачању националне свести као и подизању духовног

живота становништва ове Бановине, Банска Управа је у овај предлог ставила исту суму као и у овогодишњем буџету за помоћ Народном Позоришту за његов рад како у Скопљу тако и за путовање и приређивање националних претстава по свима већим местима Бановине.

V. Расходи Техничког Одељења у овом предлогу стварно су мањи за 5,564.809.— динара од овогодишњег буџета тога Одељења. И у овом Одељењу, као у осталом како сам нагласио и по свим одељењима, вођена је првенствена брига да се расходи сведу на најмањи износ. У предлогу буџета овог Одељења не само што нема нових ствари, које раније нису постојале, већ су износи овогодишњих партија и позиција у многим случајевима смањени а по негде је то смањење било чак и врло знатно. Тако су смањене суме предвиђене за: сондаже и снимање објеката; наводњавање расадника; инсталације водовода и канализације; испитивање терена за пијаће и минералне воде; помоћ за одржавање старих споменика и подизање нових; регулација речних корита; израду водовода и бунара; довршење зграда за приплодне станице, путарске и надзорничке куће, жандармеријске станице као и за зграде по бањама, Потпуно је укинута партија за хитне оправке путова, а сведена испод половине садашњег износа партија за редовно одржавање и оправке бановинских путева у опште.

Партија за довршење зграда за средње, пољопривредне и стручне школе изгледа на први поглед да је повећана, али је то повећање резултат груписања ових послова из буџета других одељења у технички. Све оно што је било намењивано на ову циљ у пољопривредном, просветном и трговинском одељењу по ранијим буџетима то је одатле избачено и стављено у расходе Техничког Одељења, те ова партија изгледа правилно већа од овогодишње и ако је стварно мања.

Партија за редовно одржавање путова могла је бити смањена од 11,500.000 динара на само 5.000.000.— динара без

уштрба по циљ коме је намењена, с тога што постоји фонд за грађење и одржавање путова, који је установљен товцем добивеним од откупнине личног рада и који ће у буџетској 1932/33. години располагати сумом од 11,000.000.— динара.

VI. Предлог буџета Одељења за Социјалну Политику и Народно Здравље са свих 15 бановинских болница мањи је од овогодишњег буџета за суму од 382.500.— динара. Лични расходи, као и свуд, предвиђени су за особље које и сада постоји и без кога се не може; само су и овде, као и по свима осталим одељењима, принадлежности особља саображене најновијем закону о чиновницима. Материјални су расходи и овде смањивани свуд где је то било могуће обзиром на њихову намену. Нова ствар је расход за здравствену службу по срезовима где се предвиђају 6 лекара за теже и неприступачније крајеве Бановине. Колике ће користи ова новост, која базира на закону о здравственим општинама, донети становништву ове Бановине утврдиће се извесно већ прве године њеног постојања. Обзиром на овај закон и на околност да у Бановини постоје 109 удружених здравствених општина требало је предвидети издатке за преко 100 лекара, али је то било немогуће без знатног оптерећења становништва установљењем здравствених приреза. Овако је предвиђено само 6 лекара а прирез се здравствени неће установљавати.

Знатно повећање извршено је у партији за плаћање болничких трошкова сиромашних болесника лечених у државним болницама и у болницама других Бановина. Ово се је морало учинити, јер је одељење већ добило рачуне за ова лечења која достижу суму од дин. 150.000.— у току 8 месеци ове буџетске године.

Мала повећања било је потребно учинити и по партијама: за издржавање, збринавање и лечење сиромашне и слабубуњаве, глуво неме и следе деце; сиромашних ученика средњих школа; помоћ сиромашнима и невољнима и набавку протеза за инвалиде; набавку лекова,

дезинфекционог и завојног материјала за све бановинске болнице.

Овом одељењу спада у дужност и издржавање хуманих, па тиме и пасивних у финансијском погледу, установа као: дсчијих домова у Скопљу и Битољу и дома стараца и старица у Битољу; али су расходи и ових институција смањени од износа овогодишњег буџета.

На борбу против туберкулозе, маларије и есталих заразних болести предвиђене суме мање су од овогодишњих ма да се сматра да ће исте бити довољне.

VII. Предлог буџета Финансијског Одељења већи је за 505.546.— динара од овогодишњег. Разлог томе лежи у друкчијој техничкој изради буџета према наређењу Господина Министра Финансија. Многе ствари, које су биле до сада разбацане по разним партијама и позицијама осталих раздела скупљене су у овом одељењу. Тако: издаци на пензије и пензионисања; улози пензионском фонду; награде; обавезе из ранијих година; кираја зграда; осигурање бановинских зграда и намештаја; порез и прирез на сву бановинску непокретност; таксе по споровима и издаци на достојно претстављање Банске Управе имали су да уђу у расходе овог одељења. Само једна партија — она за обавезе из ранијих година износи преко 1,000.000.— динара а створили су је: Пољопривредно, Техничко и VI. Одељење. Само да не нема буџет овог одељења био би за 500.000.— динара мањи од овогодишњег, а овако је благодарећи тој партији за толико већи. И приликом израде предлога буџета овог одељења обраћала се је нарочита пажња на штедњу и резултат тога су извесне чак и јако осетна смањења. На пример награде за прикупљање бановинских дажбина и ако преко потребне, морале су бити смањене од 1,000.000.— дин. на само 400.000.— дин.

Многи издаци, који у ранијим буџетима нису били изречно предвиђени већ су се плаћали из буџетских резервних кредита, бановинске готовине или вирманисања сада су предвиђени и то у расходима овог одељења. То је случај са плаћањем ануитета Хипотекарној

Банци по дуговању срезова скопског и жеглиговског и бивше врањске области; са плаћање провизије Поштанској Штедионици за чековску радњу са њом; са одржавањем бановинских аутомобила и неким другим потребама означеним у предлогу буџета овог Одељења.

VIII. И предлог буџета одељења за Трговину, Обрт (Занатство) и Индустрију мањи је од овогодишњег. Смањење износи ди нара 297.685.—

Најзнатнији износ издатака овог одељења истиче из обавеза Бановине да издржава женске занатске школе, чији расходи чине две трећине буџета овог одељења.

Поред издржавања поменутих школа буџет овог Одељења састоји се у главном искључиво од издатака за потпомагање занатства, трговине и индустрије. Уз то обраћена је пажња подизању туризма због чега су предвиђени издаци за хигијенско уређење хотела, оспособљавање климатских места за туризам, унапређење планинарства и слично.

Нова ствар у овом буџету је помагање стручне занатске школе у Скопљу, која је отворена овог месеца.

IX. Буџет резервних кредита предложен је у овогодишњем износу. Како су његови издаци минимални то ее није могло ни помишљати на какво њихово смањивање, јер су предвиђени само у онолико колико је безусловно потребно и колико се је од прилике трошило и по ранија два буџета Вардарске бановине.

О предлогу буџета прихода могу рећи само толико да је стопа бановинског приреза као што сам споменуо у почетку овог експозеа, сведена од 30% из ове године на 20% и тиме је становништву знатно олакшано сношење терета. Бановинска трошарина и таксе предвиђене су у износима, који ће се остварати с обзиром на до сада реалсан буџет прихода за ову годину. Никакве нове таксе нису установљене, а ни повећање стопа постојећих такса није вршено, Једина нова ствар која се појављује у овом предлогу, а које није било у досадашњим буџетима, је допринос за ванредно искоришћавање путова. Овај је допринос установљен по пред-

логу надлежног одељења а саобразно закону о недржавним путевима.

Завршавајући овај експозе понављам да ме је при саставу предлога бановинског буџета за 1932/33 годину у првом реду руководила жеља да се терети становништву обе Бановине сниже у колико је могуће више а да то снижење у другом реду не омете рад и функције појединих Одељења Банске Управе. Налазим да сам овим предлогом задовољио и једну и другу потребу и да сам скидајући прирез од 30 од сто на 20 од сто ипак предвидео релативно довољне суме за ефикасан рад свију одељења и смањење буџета неће имати рђавих последица по послова Банске Управе и неће онеспособити или довести у питање успешан рад појединих одељења.

Рад Банског Већа Вардарске Бановине

У среду 30 децембра ове године, у 9 30 часова, одпочео је рад Банског Већа Вардарске Бановине у сали Просветног Дома под председништвом г. Живојина Лазића, бана Вардарске Бановине. Од 71 већника, колико их има наша бановина, присуствовали су 67, а њих четворо се извинило правдајући своје изостанке потребним разлозима. Раду Већа су присуствовали и помоћник бана и начелници Банске Управе.

При уласку у салу, бански већници су врло топло поздравили г. Бана. Заузимајући претседничко место Г. Бан је наредио да се прочита акт о сазиву Већа, а по том је следовало прозивање већника, после чега је Г. Бан прогласио да је Веће способно за рад. За тим је Г. Бан одржао следећи говор:

Господо бански већници,

Према резултату прозивке утврђујем, да су на овој седници присутни сва г. г. бански већници, сем г. Костића Петра и Крџалића Ђуре који су се унапред извинили, први да због болести неће моћи доћи у садање заседање Банског већа, а други да ће доћи 1 идућег месеца те је сходно чл. 16 Правилника о организацији и раду банских већа, Банско Веће Вардарске бановине способно за рад. Према томе отварам прву седницу Банског већа и пре свега поздрављам његове нове чланове: г. Поповића Божицара, свештеника из Гњилана, за град Гњилане; Ристића Ванчу, претседника општине љубојнске, за срез преспански; Грозда-

новића Андреју, школског надзорника у пензији из Призрена, за град Призрен и Какашлијевића Ђиру, трговца из Струмице за град Струмицу, које је Господин Министар унутрашњих послова и Претседник Министарског савета као одличне прваке свога краја поставио на место г. г. већника који су изабрани за народне посланике. Савесним радом и службом Краљу и Отаџбини као и интересима свога краја, они ће несумњиво оправдати указано им поверење и част.

На дневном је реду, господо већници, предлог бановинског буџета за идућу буџетску годину. Како је исти отштампан и г. г. већницима уручен ради бржег рада и лакше оријентације г. г. већника, то мислим да није потребно читати цео буџет, већ да можемо прећи на читање и претресање по делима, односно одељењима, пошто претходно чујемо образложење г. нвселника финансијског одељење за цео предлог и кратка образложења г. г. началника пред читање и претресање односних раздела. По питањима о којима је реч молим г. г. већнике да дају своје мишљење и изложе потребе својих крајева.

Као што знате, господо. ми смо се и при састављању садањег буџета морали руководити штедњом, јер се светска економска криза почела лане и код нас осећати. У томе циљу први бановински буџет од округло 79 и по милиона састављен и онда доста скромно с обзиром и на псивност већег дела бановине и још неразвијене економске моћи њених грађана, био је сведен на 74 и по милиона динара. Како се криза погоршавала и да би се народу помогло да је лакше поднесе Краљевска влада одредила је редуцију и државног и самоуправних буџета, те смо и наш одобрени овогодишњи буџет редуцирали за близу 15 и по милиона и свели га на 59,330.778 динара.

Пошто у економској депресији није још наступио преокрет на боље, то се Краљевска банска управа при изради предлога буџета за 1932/33 годину морала руководити потребама нових уштеда, у коме правцу имамо и прецизна упутства и наређења Господина Министра Финансија и Господина Претседника Министарског савета. Водећи тако рачуна о штедњи где год се могло, а да се не пренебрегне задовољење неопходних потреба, при чему се мора имати у виду да је Јужиа Србија до скоро под туђом управом живела у мраку и да се ни једна година не сме пропустити а да се не предузме што је неопходно за њено оздрављење са осталим крајевима Југославије, Краљевска банска управа у предлогу који имате, успела је постићи многе уштеде од већ редуцираног буџета за више од 7 милиона и утврдити га на 52,218.257 дин. На овај начин ранији бановински прирез од 40%, сведен у овој буџетској години на 30%, по новом предлогу могао је бити умањен на 20%.

Срећна је околност. Господо, што нас је економска криза затекла у новој административној подели земље на бановине, која се, поред многих других добрих страна, показала и јефтенијом.

Већ први бановински прирез од 40% који се сада своди на половицу био је куд и камо мањи од ранијих обласних и среских приреза.

Међутим зато, што се са прикупљањем средствима и ако процентуално мањим, руководило са једног места и по утврђеном целисходном плану резултати пословања Банске управе су несумњиво успешнији и реалнији. Лични издаци, који су највише односили у ренијим многобројним самоуправним буџетима, сведени су на минимум у бановинском буџету. Отуда су редовним средствима бановине могле бити подигнуте неопходне гимназијске зграде у Враћи и Призрену, реконструксати се у Приштини од једне започете и недовршене турске грађевине савремена болница, подићи се економске зграде у Ђевђелији, Струмици, Радовишту, Штипу, Кочану, Берову, Царевом Селу, Кратову, Кривој Паланци, Кичеву, Лебану и Сурдулици, те ће тако у тим среским местима срески економи и њихови помоћници увек бити на имању, у расадницима на расположењу пољопривредницима а уз то имати штале, свиње и кокошнице за држање добрих приплодних грла и раса, да би раније исантивни срески расадници могли бити стварна жаришта и бољег и интензивнијег и земљорада, и сточарства, и живинарства, и воћарста, у вези још и са паушалним додатком економима и наређењем да бар половину времена морају провести у срезу као путујући учитељи, те да и на лицу места покажу пољопривредницима како да боље раде а више и лакше да привреде.

Привредна криза долази, поглавито отуда, што су опали приходи пољопривредника те треба обраћати највећу пажњу у томе правцу, да се тај нијмногобројнији сталеж економски ојача, да своју привреду прилагоди стању садашњице, да производи оно што се сада више тражи и боље плаћа, па кад буде сељак имао онда ће имати и занатлија и трговац и индустријалац.

Између других радних делатности Краљевске банске управе да поменем и обилату помоћ банске управе, којом је омогућено подизање преко стотину лепих и здравих зграда за основне школе са становима за учитеље, онда и изградњу спрата на бановинском хотелу у Врањској бањи, званом „државни хотел“, уз његову потпуну реконструкцију и модерно уређење, као и неке друге уређаје те наше најбоље светске бање, затим подизање великог хотела у Катлановској бањи, такође врло лековитој, али се рђавим смештајним приликама још из турског времена, којом се имућнији свет у општ није могао да користи а бањски посетници су често и напољу морали да станују.

Краљевска банска управа помогла је радове на исушењу скопскога поља и његовог обезбеђења од велике воде; регулисала је извесне бујице, од којих да поменем Калиманску реку и Драгор и заштитила околна земљишта од штета; интензивно врши пошумљавања и непосредно и преко становништва; помогла је извођење више водовода у појединим местима, као и подизање артерских и обичних бунара, чесама и пумпи са здравом водом за пиће; одржани су и одржавају се стално многобројни течајеви за просвећивање привредника; сарадњом са Министарством трговине отворила је све стручне занатске школе: у Црној Трави и у Скопљу итд.

Стање путева и сами знате какво је било раније, а какво је данас.

При томе ваља истаћи, да је банска управа све уредно плаћала и да се није задуживала, нити коме дужна остала, исплативши и наслеђене дугове ранијих обласних и среских самоуправа.

На жалост са инвестицијама морамо застати, јер се ту највише могло и уштедети, али нормално развијање свих бановихских делатности и ако умањено и успорено, ипак неће бити укочено.

Ја молим и вас, господо већници, као људе из народа, који најбоље познајете прилике и потребе својих крајева, да се при претресању буџета руководате истим мотивима штедње, те да сви заједно помогнемо старање Његовог Величанства Краља и напоре Краљевске владе, да се после васпостављене унутрашње консолидације и повраћеног угледа земљи, уз повраћај новом парламентаризму, што ефикасније помогне народу да се економски оснажи и економску кризу што лакше поднесе. Нек сте добро дошли и нека вам је срећан рад!

Говор Г. Бана саслушан ји врло пажљиво и био поздрављен пљеском и усклицим живео.

За тим су се г. г. већници јављали за реч и први је говорио г. Др. Тодор Апостоловић, из Криве Паланке. У своме говору он је казао:

Господине Бане, допустите да Вам захвалим на топлим речима које сте нам упутили и да Вас замолим да у име отпоздрава са наше стране примите к знању да ћемо сарађивати са Вама заиста по принципима које сте Ви у своме говору истакли. Народ ових крајева свестан је оне велике важности коју држава и њен врховни шеф указују овим крајевима. Личност Њ. В. Краља (узвици: Живео Краљ) опште је омиљена у целој Вардарској Бановини, јер ми знамо колико се он стара за напредак и благостање свих нас. Његово срце увек је куцало за нас и он никад није заборавио на нас ни у радости ни у жалости. Када је онај катастрофални земљотрес у марту оштетио крајеве око Валандова, бацивши целу нашу Бановину у велику бригу, Краљ је био тај од кога нам је дошла прва реч утехе и прва помоћ. Личним присуством на самоме

терену, тај народни Краљ је утро многу сузу и утешио многе невољнике. Његово старање за оштећене било је безгранично. Његовом иницијативом и његовим старањем опустошени крајеви су дивно обновљени и порушени домови подигнути или репарирани. Народ тих крајева данас има боље куће него што их је имао раније и он зна коме зато има да захвали. Краљево име, Господине Бане, угравирано је у душу тога благодарнога света. Ми с тога имамо нарочиту дужност да као већници ове акте Краљевске пажње према народу који овде представљамо пре свога почетка рада истакнемо и да констатујемо да је народ и на последњим изборима за парламенат дао доказа и потврде тих осећања, којима смо и ми сви данас, у овоме часу, надахнути.

Ја Вас молим, Господо бански већници, да у име народа Вардарске бановине поздравимо са овога скупа нашега Краља, једним телеграмом.

Др. Апостоловић чита текст телеграма који већници усвајају и одушевљено одобравају. Па онда предлаже да се упути један брзојав претседнику владе г. Петру Живковићу, па прочитавши и тај текст, наставља:

Господине Бане, долазећи у ово Веће из свих крајева Вардарске Бановине, ми Вам доносимо поздраве целе Бановине, као и жељу да нам дуго поживите на дику Краља и Отаџбине и наше дивне бановине. Ви сте дуго међу нама и Ви сте својим неуморним старањем за напредак у овим крајевима задужили све нас. Стекавши нашу велику љубав и поштовање, ми Вас молимо да се и даље старате за нас и да верујете да ћете у томе Вашем раду имати поверење и сарадњу целе Вардарске Бановине. Пљесак и усклици живео Бан.

Затим је говорио у истом смислу Божићар Поповић из Гњилана, после кога је Бан Лазички казао:

Господо већници, вели он, пошто је предлог буџета оштампан и уручен г. г. већницима, то налазим да ће бити излишно да Вам се чита експозе који му претходи. Да ли се слажу с тим г. г. бански већници?

Веће се слаже са овим предлогом г. Бана и г. Бан даје реч г. инспектору Васиљевићу, који чита експозе — објашњење по буџету који се односи на Опште Одељење.

Буџет опшрег одељења усвојен је без дискусије и без примедба.

Затим г. бан даје реч г. Арси Петровићу, начелнику управног одељења, који даје већи сумаран преглед рада повереног му одељења како у погледу управних послова тако и у погледу стања јавне безбедности и самоуправних послова.

Буџет управног одељења примљен је такође без дискусије. Једине примедбе учињене поводом буџета овог одељења учинио је г. Радојичић, бански већник из Сурдулице. Пре него што се прешло на расправљање буџета траћег

одељења, узео је реч Г. Ба, и, између осталог, казао:

Господо већници, желим да допуним у неколико излагање начелника г. Арсе Петровића, који Вам је овде поднео и извештај о радовима у вези са јавном безбедношћу. Хоћу да истакнем да је безбедност у Вардарској Бановини заиста примерна али да у томе није само заслуга Банске управе и њених органа, него на првоме месту заслуга самога народа Вардарске бановине. Тај народ, свесно, са великом љубављу према Отаџбини, који се одликује високим моралним особинама, даје најбољи пример о томе како се поштује и држава, јавни ред и добар поредак. Са 25,000 пушака, колико му је поверено, он и сам води рачуна о томе да их нико не поремети, верно чувајући старе традиције, којима је надахнут. Тиме он помаже рад власти, олакшава га у врло великој мери и обезбеђује томе раду пуну ефикасност. Ово сам хтео господо, да нагласим, налазећи да се то несме никад заборавити.

Поводом буџета III одељења говорио је начелник тога одељења г. Милутиновић и Др. Љубомир Марковић, референт за шумарство. У својем подужем излагању г. Марковић је изнео Веће проблеме једне здраве шумарске политике инаугурисане у Вардарској бановини од стране њене банске управе.

У току даље расправе буџета пољопривредног одељења, говорили су већници г. г. Радојчић и Велашевић, којима су давали објашњења г. Бан, г. начелник пољопривредног одељења и г. Марковић, стручњак за шумарство, па је буџет овога одељења усвојен само са једном малом изменом. Приликом те расправе, г. Милутиновић, начелник, дао је занимљива и важна саопштења Већу о банским лозним и воћним расадницима, у којима се из године у годину повећава број садница. Најзад по налогу г. Бана, г. начелник је информисао Веће о новоме Закону и обавезном осигурању од града, који закон обавезује поједине бановине да донесу уредбе, по којима ће се створити фондови да би се одредбе овога кориснога закона могле оживотворити.

Бановине ће имати дужност да донесу уредбе о извршењу овога закона и начелник пољопривредног одељења Вардарске Бановине је већ консултовао задружне и друге чинионе, кроз један одбор, састављен ради израде пројекта ове уредбе, те је пројекат већ готов. Ми ћемо морати наставља г. начелник, у духу те уредбе разрезати један нарочити прирез, који ће максимално износити 15.— динара по (1) једном хектару зирарне земље да бисмо створили један фонд из кога ћемо издавати отштете крајевима страдалим од градобитине. Али, да би се ова уредба, односно њене одредбе, најпре позвале у живот, потребна је једна глобална сума за штедне образаца и т. д., како би се општине и појединци упутили у

њихове дужности. Ефикасно, у овој години Уредба неће имати велике користи за оштећене, али ће користи од ње идућих година бити врло велике. За припремне радове требаће око 100.000.— динара и то је један издатак који се апсолутно не може мимоићи.

Г. Бан, узима реч и поткрепљује излагања г. Милутиновића разлозима велике корисности једне овакве Уредбе, налазећи да је она врло корисна и неопходна.

Г. Милутиновић понова излаже Већу, штете које градобитине наносе појединим земљорадницима или читавим аграрима. Он вели да је лањске године у погледу града била једна година врло срећна, т. ј. да су штете од града биле врло мале и да су ипак износиле само у Вардаракој Бановини преко 8,000.000.— динара. У Вардарској Бановини вели г. Милутиновић ваља осигурати преко 700.000 хектара. Ако по хектару разрежемо осигурање од 10.— динара, добићемо за фонд суму од 7,000.000.— динара а ако разрежемо по хектару 15.— динара имаћемо фонд од преко 10,000.000.— динара, колико од прилике и треба.

Затим је г. Бан закључио седницу Већа и заказао идућу за 4 часа после подне.

По подне у 16 часова седница се наставља. Г. Бан даје реч г. Дошени Кости, начелнику Просветног одељења, који говори о важности просветних установа. Прогрес народа се не може замислити без школа. Сада ми имамо у Вардарској Бановини 1239 школа са 2430 одељења; 2232 наставника, 34 забавиља и 110082 ученика, али и 350 празних учитељских места. Рад основних школа допуњаван је курсевима за неписмене. Прошле године организовано је 102 таква курса на којима је обучено писмености 4688 лица и поклоњено народу разних књига 6000 комада. Одржано је 24 домаћих курсева, основано 70 сеоских соколских чета, Имамо у бановини 13 грађанских школа, па моли већнике да приме предложени буџет.

У току читања буџета, бански већници су желели да се код извесних партија учине извесна повећања, али је г. Бан Вардарске Бановине образложио доказима да је за сада, код овакве кризе, потребна штедња. Веће усваја све разлоге г. Бана, те је усвојен у целини предложени буџет. После тога г. Бан даје реч начелнику техничког одељења да да експозе о радовима свога одељења и о његовом буџету. Г. Теодосијевић обавештава Веће у једном дугом и врло пажљиво саслушаноме говору о техничким радовима који су у току текуће буџетске године довршени или се довршују. Г. Теодосијевић набраја све радове вршене у погледу израде зграда и путева, водовода и снабдевања појединих насеља пијаћом водом, радове у вези са исушивањем мочвари и асанирањем извесних терена па са жаљењем истиче да огромно смањење буџета техничког одељења у претстојећој буџетској години не би добили као резултат једне задовољене потребе, него

просто као резултат диктоване дужности, пошто живимо у једно време која императивно налаже стриктну штедњу.

у 18.10 часова

Затим се прешло на читање појединих партија и позиција.

Поводом питања одржавање путева, већник г. Јосиф Арије је тражио да се уведу путари. Сличне напомене је чинио и г. Велашевић, који је био опширнији.

Конкретно, г. Велашевић је нарочито ударио гласом на рђав пут који везује Власотинце и Лесковац, молећи г. Бана да се у будуће обрати већа пажња и томе путу и осталим путевима у северним деловима бановине, којима је до сада обраћано врло мало пажње.

Г. Бан прима к знању ове примедбе и изјављује да је он лично већ издао налог да се пут Власотинце—Лесковац оправља, те ће узети на одговорност онога који је крив што се томе послу до сад још није приступило.

Поводом путова говорили су још и већници г. г. прота Аритон поповић, Анастас Анастасовић, Милан Микишић, Милан Петровић, Радојичић и други.

Г. Бан је одговорио г. г. већницима на њихова питања постављена у вези са среским и општинском путним одредбама, која су изазвала живахну дискусију. Г. Сава Недељковић из Приштине је молио г. Бана да се регулише корито потока Грачанице. Овај предлог г. Недељковића помогли су г. Бећир Емин и г. Арије, који су тражили да се на томе потоку подигне и мост. Г. Бан је обећао да ће се о томе водити рачуна нарочито при утрошку партије 87 позиције 1, која износи 200.000.— динара.

Поводом партије 93 говорио је г. Милан Никшић, који апелује на Веће и г. Бана да са 100.000.— динара помогну довршење цркве у Урошевцу, јер православни грађани Урошевца немају где да се моле Богу а немају могућности да је у дане ове тешке економске кризе сами доврше.

Овај предлог — молбу помогли су врло усрдно и г. г. већници Лозановић, Радојичић и Божидар Поповић.

Г. Бан је одговорио да ће водити рачуна о овим апелима у границама предвиђених кредита, које би било тешко повећати. Једновремено г. Бан истиче Урошевцу пример Галичника, који је сам себи подигао цркву од 3000.000.— динара.

Г. Радојичић је молио г. Бана да се мост на Врлој Реци (на путу Сурдулица—Кијевац—Власина—Црна Трава) оправља односно доврши (јер су му стубови већ готови), како би се Сурдулица везала са тим крајевима.

Г. Тихомир Михаиловић из Галичника моли г. Бана да се држ. пут Гостивар—Дебар, који је нарочито зими у рђавоме стању због великих маса снега, од сада чисти машинским чистачицама, јер се народ који се зими позива

ради чишћења истог, много и непотребно мучи око тога, што у осталом ствара и незадовољство.

Г. А. Левковић из Велсса моли г. Бана да се парт. 83 што више повећа и тиме омогући помоћ Велесу да испита изворе минералних топлих вода у Дервенти близу Велеса. Благодарени енергичности претседника општине г. Тодора Живковића, општина је већ вршила неке анализе те воде, и те анализе су показале да је ова вода врло лековита.

После овога буџет Техничког Одељења је усвојен и г. Бан је закључио данашњу седницу у 19 часова а заказао идућу за 9 часова пре подне 31/XII.

31 децембра 1931 год.
у 9.20 часова

Господин Бан је дошао у веће у 9 часова пре подне и наредио прозивку г. г. већника, а онда отвара другу седницу Банског већа Вардарске Бановине. Затим Господин Бан наређује да се чита записник са прошле седнице.

Хигијенски Завод у Скопљу и његове установе у разним местима Вардарске Бановине радили су веома много и врло хумано да се здравствено стање народа одржи и подигне

Исто тако наставља Г. Др. Миленковић, банска управа је обраћала велику пажњу и социјалној политици: збрињавању остарелих и немоћних, смештању сироте деце, помагању беспослених и осиротелих, бесплатном лечењу сиротиње, сузбијању алкохолизма, обезбеђењу од пожара и других несрећа, сузбијању туберкулозе и других заразних болести итд.

Сматрам да су сви расходи у партијама и позицијама сасвим јасно изнесени, те немам потребе да их појединачно објављујем, али сам готов да сваку од њих објасним ономе г. банском већнику који жели да буде детаљније обавештен, молим банско веће да буџет одељења са социјалну политику и народно здравље прими у целости.

У 9.45 часова читање записника било је довршено. Примедаба на записник није било.

Господин Бан даје реч Г. Д-ру Милековићу, санитарском инспектору одељења за Социјалну политику и народно здравље. Г. Др. Миленковић две опсежане експозе у коме констатује разне напредне остварене радње у прошлој години у погледу здравствене политике. Он констатује нарочито велики напредак у уређењу појединих бања. Врањска Бања је данас тако уређена да може примати на лечење пацијенте и зими. Врањска и Катлановка бања показале су се као рентабилне, т.ј. оне покривају своје расходе и дају приходе.

у 9.50 часова

Обрћена је пажња и Сијаринској бањи.

Затим г. др. Миленковић говори о лекарима и о бесплатном лечењу сиротиње. Он истиче заслужан рад лекара нарочито за време

земљотреса који је задесио крајеве око Валандова у марту 1931 године. Уопште, констатује г. Миленковић рад лекара и њиховог помоћног особља био је у свему пожртвован, тако да се никакве заразе или епидемије нису могле развити.

Г. Бан пита да ли кошта има да примети, Нико се не јавља за реч. Прелази се на читање појединих партија и позиција.

Партија 101 изазвала је мало дискусије. Г. др. Миленковић је објаснио партију као партију за лечење и збрињавање следе, глувонеме и богаљасте деце. Бановина у овоме часу издржава 19 такве деце. Господин Велашевић моли да се унесе једна сума за бесплатно издавање лекова крајњој сиротињи. Г. Бан одговара да је то врло племенито, али да би сума и од једног милиона у ту сврху била неповољна. Г. Велашевић даје накнадно примере беде у којима, по његовом уверењу, треба да се интервенише бесплатним давањем лекова. Г. Бан изјављује да прима к знању ова саопштења и наређује да се то питање у банској управи простудира како би се нашло једно најбоље решење. Једновремено г. Бан жели да би и општине требале у томе погледу да поведу више рачуна.

Поводом партије 103 (сузбијање туберкулозе) узео је реч г. Радојчић, молећи, да се у Сурдулици подигне један бановински павиљон за лечење туберкулозних из Вардарске бановине уз државни санаторијум, чиме би се уштедили лични и многи други издаци јер би се користило лекарским снагама и инструментима из државног санаторијума. Пошто многи туберкулозни болесници иду из Повардарја у Словенију, евентуално лечење истих у Сурдулици било би далеко јефтиније и у погледу путних трошкова и у сваком другом погледу.

Г. Бан одговара г. Радојчићу да је ово питање узето у току ове године у најозбиљнију студију, јер дотиче једну хуману и потребну ствару. Чим бановина буде могла да искористи повољније стање новчаног тржишта, она ће закључити један зајам из кога ће се приступити зидању гимназија, болница и т. д. па ће се доћи на ред да се подигне и тај павиљон. За сад међутим, у овим тешким данима финансијске кризе, ја Вас молим да се за сад ова партија у нашем банском буџету не повећава.

Веће усваја разлоге г. Бана.

Веће је одобравало веома брзо све партије и позиције које су унесене у бански буџет да би се помогло богаљима, сиротој деци болничким фондовима, Црвеном Крсту, Американском васпитном дому са српску ратну сирочад (у Врању), Савезу Трезвености и т. д. Ти издаци, диктовани разлозима хуманости, одобравани су без примедба.

У 11.20 часова

Г. Бан је у 10.55 часова дао 15 минута одмора.

У 11 часова и 10 минута рад се наставља Г. Бан даје реч Г. Начелнику Видаковићу да он да свој експозе поводом VII раздела бановинског буџета Г. Видаковић, начелник финансијског одељења банске управе узима реч и даје начелна и појединачна објашњења о расходима свога одељења. При изради нашега буџета, вели он, ми смо се руководили начелом до крајњих граница могућности. Али, Господо, штедња има своје границе, јер ако се пређе, онда она прелази у расипање. Поштујући та начела, ми смо у стању да вам поднесемо један предлог који је рађен са највећом обзиривошћу и који је плод најозбиљнијих студија.

Затим се прелази на читање појединих партија и позиција.

Примљене су партије: *личне принадлежности, додаци* (чиновника, званичника итд.), *пенсије и помоћи*. Партија 128, (која одређује награде општинским, градским, бановинским и државним службеницима за прикупљање бановинских дажбина), узета је у дискусију. Њу је отворио г. Радојчић, позивајући се на чл. 16 Уредбе о извршењу буџета Краљевске банске управе Вардарске бановине за 1932/33 годину, и тражећи да се ове награде апсолутно не дају, Његов предлог су помогли већници г. г. Перовић и Др. Белашевић. Г. Др. Белашевић сматра да се ове награде могу давати, али само из сума наплаћених од рђавих платаца. Г. Радојчић добија поново реч и моли да се укину новчане награде, а да се чиновницима савесним прикупљачима бановинских прихода издају похвалнице или ордени. Г. Видаковић, начелник финансијског одељења, одговара г. г. предговорницима једним подужим говором да он лично нема ништа против да се ове награде сасвим укину, али да то може изазвати велике поремећаје у прикупљању бановинских прихода.

Г. Бан закључује дискусију тиме што изјављује да сума предвиђена за награде остане под резервом онако како је предвиђена а да се у питању награда управља онако како закон буде стриктно одредио.

У 12.15 часова

Веће је усвојило предлог г. Бана. Г. Радојчић моли да се његово устајање против награда схвати као устајање против једног принципа а не против саме суме. После објашњења г. Бана, Веће прима предложени буџет.

Бан: Оглашавам да је буџет финансијског одељења усвојен.

Прелази се на буџет одељења за трговину, обрт и индустрију (занате). Г. Бан даје реч начелнику г. Џабићу, који у својој експозеу изјављује:

Трговинска професионална настава апсорбује највећи део буџета VIII одељења, па ми је част да подносећи извештај о раду одељења почнем прво са излагањем о њој.

У прошлогодишњем извештају поднетом Банском већу ја сам опширно изложио циљ и задак стручних школа, које све по закону потпадају под врховни надзор Министарства трговине и индустрије, а о чијем раду и уређењу по § 42 закона о банској управи има да води старање ова банска управа.

Нижих стручних школа у Бановини има и то:

Општих занатских и занатско-трговачких школа — шегртских 33.

Женских занатских школа има 35 а основана је у току ове године и ћилимарска школа у Приштини са задатком да у том крају као узгредну домаћу радност уведе, организује и развије персијско ћилимарство.

Опште занатске и занатско трговачке школе по чл. 135 закона о радњама издржавају општине. По новом закону о радњама који ступа на снагу у марту месецу 1932 године, ове се школе претварају у тако зване стручне продужне школе. Њих ће по § 296 издржавати општине предвиђајући у своме буџету потребна средства у износу који претходно има да одобри Бан. Став 2 § 295 новог закона о радњама предвиђа случајеве да поједине општине немају довољно средстава за издржавање ових школа и наређује да таквим општинама потребну помоћ даје банска управа из својих средстава. Следећући поменутом законском наређењу и водећи рачуна како о досадашњем упуству, које је показало да у Бановини имамо већи број таквих економско слабих општина, ово одељење предвидело је у партији 141 позиција 1 предлога буџета за 1932/33 г. суму у износу од дин. 150.000.— намењену једним својим делом помоћи, која се има тим школама да укаже у случајевима неопходне потребе.

Женске занатске школе су полубановинске, њих издржава Бановина, а помажу женске корпорације.

За њихово издржавање предвиђене су партије: 146, 147, 148, 149 поз. 1 и 2 и 150.

Средњих стручних занатских школа имамо две и то: једну у Скопљу и другу у Црној Трави. Осим тога ове године основана је у Скопљу и једна стручно-занатлиска школа.

У овој школи изучавају се за сада ови занати: машински, електротехнички, машинско-браварски, ауто-механички, ковачки, браварски и лимарски а исто тако и: грађевински у који спадају зицари, каменоресци и лимари, затим столарски, стругарсли и уметнички.

Државн- стручна занатска школа у Црној Трави спрема подмладак за усавршавање у грађевинарству. Она већ показује лепе резултате.

Државна уметничко-дрворезачка школа у Охриду требала је да уђе у састав државне стручне занатске школе у Скопљу, али по одлуци Министарства остала је и даље у Охриду.

Њено преуређење накнадно ће се извршити.

Виших средњих стручних школа имамо у Бановини три и то: две трговачке академије, једну у Скопљу, а другу у Битољу и државну средњу техничку текстину школу у Лесковцу. Њих у главном издржава држава и дотична општина.

За тим наставља: У овој години поред општих послова истакло се на дневни ред неколико важних питања за нашу бановину, а то су: питање опијума и маковог семена као и питање извоза стоке.

Крајем првог полугођа, баш у времену збирања афијона цене његове и дотле не велике, нагло су пале. Велике количине непродатог афијона из прошле године остале су код произвођача и трговаца, а исто тако имали смо и велике количине непласираног маковог семена. Произвођачки и трговачки свет захватила је велика депресија, јер се у једном моменту било дошло дотле, да ни трошкови збирања опијума нису били у складу са његовом пијачном вредношћу. Било је појава које су наговештавале, да је даља култура ове индустријске биљке у питању.

Кад се узме у обзир, да је опијумска зона у пространству од свега 14.000 хектара давала нашој привреди просечан годишњи принос од 100—150 милиона онда је појамно колико је ово крупно питање дубоко сасецало у интересе наше привреде, те му је морала бити посвећена вајвећа пажња. И оно је проучавано у сарадњи трговачко-индустријске коморе и осталих угледних организација, како у погледу прооријентације ове културе, тако и у погледу уновчења постојећих стекова. Резултат тих настојања је нови закон о афијону и опојним дрогама, којим ће, надамо се, ово питање бити решено повољно по интересе наше привреде.

Питање непласираног маковог семена било је такође врло деликатно, јер је за произвођача била неопходна и корисна заштитна царина, док је ову уљарска индустрија тешко подносила, пошто сировина у земљи нема довољно те се увозом истих није могло конкурисати страном зејтину. Краљевска банста управа се старала и деловала да и у том питању нађе праведно решење, које би задовољило обостране интересе у духу тежње изражене на конференцијама у Министарству трговине и индустрије. И најзад и то је питање скинуто са дневног реда једним повољним компромисним решењем заинтересованих,

У овој години такође обраћена је пажња и проучавању питања о организацији извоза ситне стоке и сточних производа, наших најважнијих извозних артикала. У том циљу одржано је неколико конференција са заинтересованим установама и извозницима под вођством трговачко-индустријске коморе и на њима претресано питање о организацији извоза на заједној основи, који начин Министарство тр-

говине и индустрије претпоставља и припрема као најпогодније решење. С обзиром на наше специјалне прилике и начин одгоја стоке предложено је да се извоз стоке из наше бановине регулише специјалним правилником.

У овој години први пут је почело примењивање закона и контроли извоза кудеље и свежег воћа, као и контроли промета сувих шљива и пекмеза. Циљ је ове контроле да се обезбеди извоз наших артикала у оном облику како то инострано тржиште захтева, јер се раније у оскуцу ове контроле извозом рђаве сортирано робе наносила штета угледу наше земље. Контрола се врши преко нарочитих комисија или комесара уз нарочито старање да она не буде на терету привреди, већ да се обавља брзо и исправно о трошку државном, те се већ за сада може рећи да су досадањи резултати рада повољни.

На послетку моли банске већнике да приме предложени буџет.

1 јануара 1932 године
у 9 часова.

Господин Бан, пре прелаза на дневни ред, честита г. г. већницима нову годину са жељом да у њој постигну оно што најбоље желе себи и својим крајевима. Затим Г. Бан вели да ће у име већа и у име своје, као и у име целокупног становништва Вардарске бановине честитати Њ. В. Краљу нову годину (узвици: Живео Краљ). Затим Г. Бан чита текст телеграма који се упућује Њ. В. Краљу, као и текст телеграма којим веће и Бан честитају нову годину председнику Краљевске владе.

После тога Господин Бан наређује прозивку а затим отвара III седницу већа. На дневном реду је даљи претрес буџета.

По прочитању записника. Г. Бан пита веће: да ли ко има шта да примети на записник. Ја сам, вели Г. Бан, имао бих да приметим да су погрешно унете у записник моје речи о наградама чиновницима скупљачима бановинских прихода. (Г. Бан, затим даје тачан текст својих јучерашњих изјава и оне се уносе у записник).

Затим Г. Бан даје реч већнику г. Владану Богдановићу, који моли г. Бана и веће да се у будућим буџетским годинама поведе рачуна о потреби подизања женске гимназије у Скопљу, јер је зграда у којој се она данас налази, право ругло. Исто тако г. Богдановић моли да се подигну гимназијске зграде у Штипу и у Приштини.

Овај предлог помогли су бански већници из Скопља Бећир Емин и Јосиф Арије, као и већници из Приштине и Штипа.

Адв. Протић Војислав, бански већник из Битоља, моли да се о овоме не дискутује сад, док се не заврши претрес буџета. Г. Бан усваја ово гледиште и позива г. начелника финансијског одељења г. Драгишу Видаковића да објасни већу бановинске приходе онако како

су у пројекту предвиђени, и г. Видаковић чита план буџетских прихода (види стр. 71 штампаног пројекта).

У 10.15 часова

Партија 1 (прирез на основни порез примењена је без дискусије).

Партија 2 која предвиђа осам милиона динара прихода од трошарине на алкохолна и безалкохолна пића, изазвала је дискусију. Начелник г. Видаковић дао је опсежнија објашњења о овој партији, казавши да је то врло важан бановински приход. Већник г. Велашевић моли да се снизе трошаринске таксе на вино, јер су винари у Лесковцу и Власотинцима у великој кризи, у немогућности да продаду своје винарске продукте. Г. Велашевић моли да се повећају таксе на пиво, шампањ и т. д. Г. Станковић моли г. Бана да бановинске таксе на вино не буду веће од државних. Г. Милан Никшић моли да се снизе таксе на вино и ракију, јер због њине висине народ баца комину немајући рачуна да сам пече ракију, чак ни за себе, а да се дигну таксе на шпирит.

Против ових такса говорили су и г. г. већници Радојичић и други.

Г. Бан изјављује да су ове таксе једнаке у свима бановинама, јер их је прописао г. Министар финансија за целу земљу. Ваше жеље и приговоре доставићу ономе ко је компетентан да о њима решава.

Тиме се прешло на даље партије.

Партија 3 (бановинске таксе) која има 14 позиција (варијетети, биоскопи, ловачке карте, горосеча, моторна возила, велосипеди, сточни пасоши, право ношења оружја, билијари и т. д.) дала је повода г. Видаковићу да Већу да опсежнија обавештења. Сем тога и г. Бан је замолио Веће да се изјасни поводом ових позиција.

Г. Перовић, већник, моли да се умере таксе око сточних пасоша. Једновремено г. Перовић моли да се води рачуна о томе да и општине наплаћују огромне пијачне таксе сељацима који изгоне своју стоку на поједине градске пијаче. Он истиче пример општине лебанске, која једина наплаћује ове преносне таксе само онда када се стока на пијаци заиста и прода, док друге градске општине о томе не воде рачуна.

Разлог је г. Перовића поткрепио адвокат г. Протић већник из Битоља, који моли да банска управа наплаћује само преносне таксе и то при преносу власништва стоке а не да се ова такса меша и спаја са таксом потврде власништва може и не доћи.

у 10.30 часова

У истом смислу говорио је и адвокат г. Крџалић, већник из Лесковца који сматра да су речи г. Протића сасвим оправдане. Сељак је данас принуђен да продаје стоку врло јеф-

тино и свака нова такса на стоку погађа га врло осетно. Стога г. Крџалић моли да се ова такса предвиђена у партији 12 смањи, односно да се приход те позиције сведе.

Г. Бан вели да је у пројекту буџета смањен прирез на 20%. Ако би се смањио и приход од бановинских такса, онда би се довео у питање буџет прихода. Веће увиђа и само да би се аутоматски морао повећати прирез ако би се снизиле таксе. Ја питам веће, вели г. Бан да ли оно сматра да ли је боље повећати таксе а снизити прирез или обратно.

Г. Перовић мисли да је ово друго за сиротињу боље и моралније.

Г. Радојичић поткрепљује разлоге г. Перовића.

Г. Протић поново узима реч и вели да он није против ове таксе у принципу. Он само жели да се зна јасно и чисто шта је ова такса: такса на потврду власништва или такса за пренос истог с једне личности на другу.

Г. Гроздановић вели да је боље повећати прирез а смањити таксе, јер ће сиротиња бити правилније и правичније оптерећена.

Већник Станиловић вели да то није тачно јер у Вардарској буновини 88% сељаци а гро порезе ипак пада на њих а не на богате варошане.

Г. Шокар-Јовановић износи своја велика искуства бив. дугогодишњег општинског деловође и обласног посланика и човека из народа и утврђује да су таксе на стоку за сад претеране велике и да не падају у пракси на потрошаче него на произвођаче. Г. Шокар мисли да би требало дићи прирез на 25% али укинути таксе. Он допуњује своје излагање тиме што тражи да се смање и таксе на алкохолна пића, јер је вино пало у неким селима на 1 динар један литар, зато, закључује г. Шокар, ја мислим да се прирез може дићи и на 30% (у већу велико негодовање и протести) али да се смање таксе. Ми смо раније под жупанијама плаћали прирезе од 30% али се нисмо бунили. Али ми не можемо да поднесемо таксе, које у осталом изазивају велико негодовање.

У 11 часова

Г. Бан узима реч и тражи накнадно обавештење о незгодним странама ових такса, која му дају већници г. Перовић, Шокар и Велашевић. Г. Бан вели да ће прописати да се таксе наплаћују само при преносу, јер види да то жели и већина банскога већа. Г. Бан пита даље да ли је боље да општине наплаћују пијачарину за сваки изгон стоке на пијаци или само онда кад се стока збиља прода.

Веће одобрава ову последњу солуцију. Г. Бан изјављује да ће заложити свој утицај да се при одобравању општинских буџета води рачуна о жељама г. већника.

Затим г. Бан даје реч г. начелику финансијског одељења који износи против-разлоге. Он каже да се такса о преносу мора платити

унапред, иначе би је мало ко плаћао. Стока би била продавана а такса о преносу својине не би била наплаћивана. Прибављању стоке нови власник би само пријавио да би на њу платио својинску таксу а не и преносну. Отуда би пракса коју предлажу г. г. већници била врло опасна по бановинске финансије. Сем тога, на ваше жеље да се укину таксе а повећају прирези, ја имам да вам скренем пажњу на чињеницу да повећање приреза са 10 од сто неће значити то да ће ово повећање поупити суму од 5,800.000 динара, колико смо ми предвидели од сточних пасоша. Ту се поставља питање једног великог рачунања које се не може вршити од ока.

Г. Протић понова узима реч и вели: г. начелник ми није одговорио прецизно. Ја тражим да се ове таксе наплаћују само једном. Ја нисам против ових такса. Сем тога, ја сам против тога да се прирез повећава ма и за 1 од сто.

Г. Крџалић понова пледира за своје гледиште, поткрепљујући га разлозима и у своје правичне праксе.

Бан изјављује да ће банска управа водити рачуна да се такса наплаћује само једном и моли веће да му каже колика треба да буде висина тих такса.

Г. пуковник Радојичић моли г. Бана да ове таксе буду што мање и да се на материјалним издацима што више штеди.

Г. Бан вели да ће се предузети кораци код Г. Министра да се ове таксе смање.

Г. Бан даје одмор од 15 минута.

у 11.30 часова

У 11 часова веће наставља рад и прелази на расправу IV главе буџета прихода: Приходи о специјалним законима (откупнина личног рада, порез на личне приредбе, прирез за ванредно искоришћење путева.

Г. Стимановић ставља примедбе на организацију кулука, налазећи да их треба боље организовати.

Г. Теодосијевић, начелник техничког одељења одговара на те примедбе.

Г. Перовић објашњава извесне незгодне стране кулука, допуњујући г. Теодосијевића.

Г. Прота Божићар Поповић из Гњилана говори о путевима у срезу гњиланском, а нарочито о путу Бујановац—Гњилане и Гњилане—Урошевац.

Г. Бан вели да се о томе води рачуна.

Г. Теодосијевић вели да се на те путеве мислило и да је материјал за њих довучен али да је рад моментално обустављен због хладног времена.

Прелази се на партију 5 (лозни хибриди); г. Шокар-Јовановић моли да се при њиховој расподели води рачуна о сиротнијим земљорадницима.

Г. Милутиновић начелник пољопривредног одељења вели да је још најзгодније да земљорадници који се баве виноградарством, сами

науче калемити лозу, на курсевима које бановина приређује.

Партије 5 и 6 се усвајају, па се прелази на главу V. бановински приходи од привредних и других установа.

Седам позиција ове партије примљене су без дискусије. Тиме су редовни приходи бановинског буџета били од већа једногласно одобрени па се прешло на ванредне приходе.

Г. начелник Видаковић је објаснио већу поједине партије и позиције овога дела буџета прихода, као што је истакао и природу њихових извора.

Веће је без икаквих примедба усвојило све те партије и позиције.

Г. Бан: оглашујем да је и овај део буџета о приходима усвојен с тим да ће се водити рачуна о примедбама и жељама г. г. већника у погледу такса на вино и такса за пренос сток, које су биле предмет ваше данашње дискусије, о чему ће предузети кораке код г. министра Финанси а да бих издејствовао решења у духу жеља већа.

Затим се прелази на читање Уредбе о извршењу буџета, која је штампана у пројекту буџета.

Код чл. 11 учинио је неке напомене већник г. Велашевић. Г. Бан је изјавио да се те напомене примају.

Г. Радојичић моли за објашњење да ли би се могле учиници олакшице власницима шума када секу дрва за своју сопствену употребу.

Г. Бан наређује г. Др. Марковићу шумском референту да да Већу потребна објашњења.

Г. Марковић у своме одговору г. Радојичићу истиче шта је све до сада чињено у сличним случајевима и шта ће се чинити у будуће. Ми имамо у својој бановини, вели Др. Марковић, више шумских површина него шума у правој смислу те речи и баш зато морамо штедити свако дрво. Био би злочин допустити људима да секу шуму немилице, јер су шуме потребне баш ономе ко их поседује, и то му требају не само за данас, него и за будућност. Ми неможемо допустити да се шуме тамане без реда већ и за то што после пошумљавања пада на терет држави, друштву, бановини а не појединцу. Из свих тих разлога и формалности су кад неко жели да сече и своју сопствену шуму, мало отежане, а то је отежање учињено у циљу да се заштите шуме од оних који их нерационално искоришћују. Према томе, приватним забранама, онде где неће бити у питању формирању бујица као последица горосече, биће допуштене лакше формалности за сечу. Нарочито ће бити велике олакшице код забрана који нису већи од 5 хектара. Те олакшице ће бити омогућене већ у току идуће године и оне ће коштати 5.— динара таксене марке и 20.— динара решење, тако да ситни шумски привредник неће више имати

потребе да мисли ни на какве даље шумарске контроле.

Г. Крцалић изјављује да је врло задовољан објашњењима која је чуо, али само моли да се органи упуте да излазе на терен само онда кад имају колективан позив власника шума из једнога краја, како народ не би плаћао велике и многобројне дневнице.

Г. Марковић вели да су зато криве и сеоске општине, које не воде рачуна о колективном интересу својих грађана.

Господин Бан у 12 часова прекида рад Већа, заказујући идућу седницу за 9 часова пре подне 2 јануара са дневним редом: продужење дискусије о Уредби о извршењу буџета и дискусија уредбе о осигурању од града.

2 јануара 1932 године
у 9 часова

У 9 часова пре подне Г. Бан долази у веће у пратњи свога помоћника г. Ј. Красојевића и наређује прозивку г. г. већника. Констатујући да је веће способно за рад јер су готово сви његови чланови на окупу. Г. Бан отвара седницу.

Записник је примљен без примедба.

Г. Бан позива г. начелника Видаковића да продужи читање уредбе о извршењу буџета.

У духу жеља г. г. већника, изражених јуче, чл. 15 Уредбе био је измењен. Према тој промени плаћаће се на ситну стоку један дин. а на крупну стоку пет дин. таксе.

Г. Др. Велашевић тражи да се таксе поделе на пет класа: 1) нпр. јагњад, 2) т. зв. ситна стока, 3) брави и телад, 4) волови и 5) коњи, па да се направи једна правилнија скала.

Г. Перовић помаже овај предлог.

Г. Тихомир Михајловић моли г. Бана да да реч г. Др. Љ. Марковићу, референту за шумарство, који је добро упознат са тешкоћама сточара, те да и он да своје мишљење по овоме питању.

Г. Протић тражи накнадна обавештења од г. начелника Видаковића о новој стилизацији тач. 15 Уредбе о извршењу буџета.

Г. Бан даје реч г. Видаковићу, који одговара г. Протићу.

Затим г. Бан даје реч Др. Љ. Марковићу.

Г. Др. Марковић: Наша Бановина негује више ситну стоку него крупну, која преставља стајску негу. Некад, пре ослобођења, то сточарење је прилично номатско, јер је цела територија ондашње турске царевине била сточарима на расположење. Тако су стада летовала у пределима данашње наше Бановине а зимовала негде под Олимпом или око Солуна. Отуда се нашим сточарима намеће тежак проблем зимског чувања и негу стоке у стајама. Цене стоци су пале, сточар има пред собом питање не унапређења, него одржавање сточарства. Наметати му у тим околностима неке велике таксе, било би опортуно. Отуда сам ја слободан стати на гледиште да предложена но-

ва стилизација тач. 15 треба да остане: нека се на ситну стоку плаћа 1 динар а на крупну 5 динара. То је апсолутно довољно, чак и са обзиром на моменталну немогућност извоза, ове се таксе не могу повећавати, мењати или диференцирати на пет група. Ако би се ипак инсистирало на некоме диференцирању, ја мислим да треба већим таксама оптеретити козу јер је она прво нерентабилна а затим штетна а ми имамо у нашој бановини око 700 хиљада коза. То је од прилике све што имам да кажем по овоме питању.

Поводом овог питања говори и г. Радојичић, коме одговара г. Бан.

Г. Протић узима реч да захвали г. Бану и г. начелнику што су, како је веће само један консултиван орган усвојило жеље већа и снизили таксе на стоку, и моли г. Бана да ову дискусију закључи.

Г. Бан закључује дискусију по овоме питању са неколико речи којима истиче да он не очекује од ових такса ону суму коју предвиђа г. начелник Видаковић.

Прелази се на даље одредбе чл. 15.

Код његове партије III тач. 8 (такса 1% за пренос некретнина у случају наслеђа и даровања). Г. Протић тражи објашњења, односно законско тумачење овога прописа. Г. Протић мисли да наслеђе не треба оптерећивати овом таксом. Тога је мишљења и г. Бан. Г. Крцалић сматра да је за измене овог прописа компетентан само г. министар финансија. Г. Бан изјављује да ће се зато доставити г. министру жеље и мишљења, по овом питању, да би их он узео у обзир.

Прелази се на одредбе чл. 16 (награде својим, градским и државним органима који постижу особите успехе у осигурању и прикупљању бановинских прихода).

Господин Бан сматра да би веће могло евентуално понова допунити она мишљења која је по питању ових награда већ дало у току директне дискусије о њима.

Гласови у Већу: ми смо своје рекли.

Г. Бан: г. начелник може још нешто казати.

Гласови: и он је своје рекао.

Начелник г. Видаковић: Имам један аргумент који бих желео саопштити већу а који иде у прилог мога гледишта.

Г. Бан даје реч г. Видаковићу, који образлаже моралну и практичну страну овога питања, истичући сву тешкоћу колизије двеју дужности у којој се човек налази кад мора да брани потребу ових награда.

Г. Радојичић устаје понова против ових награда, упадајући у реч г. Видаковићу, тражећи да се ови бакшиши укину и да се углед државе чува а да се сваки несавесни чиновник баци на калдрму па да се на његово место узме други чиновник, који ће боље опсервирати интересе државе.

Г. Протић помаже тезу г. Видаковића јер

је то једна теза коју диктује нужда. У начелу, изјављује он, ја потпуно одобравам мишљења г. Радојичића.

Г. Станиловић моли г. Бана да се имена награђених објаве; одобрава нужност награда.

Г. Др. Велашевић истиче да неки порезници наплаћују прирез за идућу годину. Ово се противи начелима доброга буџетирања, јер би се једне године, узето теориски могло остати без извора, пошто би прирези за ту годину већ били наплаћени у току прошле године. Где онда наћи изворе?

Г. Радојичић помаже ову аргументацију.

Г. Бан узима реч и вели:

Ми пре ратова нисмо знали за ове награде. После рата, ми смо их усвојили после рата са запада. Ствар није симпатична али је диктује тренутна нужност. Стога сам мишљења да сад преко овога пређемо а да г. Министру финансија изнесемо наше гледиште да би ове награде требало укинути, па нека он о томе решава.

Прелази се на чл. 17 (види уредбу).

Г. Шокар-Јовановић моли да се поред општинских, кажњавају и државни чиновници ако не буду ревностни у прикупљању бановинских прихода.

Г. Видаковић: те казне за њих су предвиђене другим прописима о државним чиновницима.

Г. Радојичић моли г. Бана да се награде више деле ситним чиновницима а не директорима и т. д.

Г. Бан вели да бивају награђени они који стварно прикупе бановинске приходе.

Г. Видаковић моли за реч да одговори г. Радојичићу. Г. Бан му даје реч и он даје обавештења већу о начину на који ће се ове награде делити.

Чланови 18, 19 и 20 Уредбе примљени су једногласно.

Г. Бан: Према томе оглашује да је Уредба примљена и да је дискусија о буџету завршена. Дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора, после чега ћемо прећи на саветовање о Уредби о обавезном обезбеђењу усева и плодова од града у Вардарској бановини.

у 11.35 часова

Седница је настављена у 11 часова и 10 минута. Г. Бан даје реч начелнику пољопривредног одељења г. Милутиновићу, који даје један општи реферат о градобитинама и осигурањима од њих. Он напомиње да је та осигурања у толико лакше извести у колико је већа територија на којој се осигурање предузима. Јасно је по себи, вели г. Милутиновић, да је крајње време да се приступи овој врсти осигурања, јер њу захтева економска обавезност. Лањска годинз је била једна од ретко повољних година у погледу градобитина у Вардарској бановини па је штета ипак изнела око 8,000.000 динара.

Ми имамо у нашој бановини вели г. Милутиновић 14.000 ха. под дуваном и 8000 ха. под виноградима. Ми немамо могућности да их специјално осигуравамо још сад кад тек прилазимо једној оваквој врсти осигуравања, коју тек треба најпре увести у живот. Ми смо стали на гледиште да осигурамо сву зиратну земљу у Вардарској бановини узимајући да један хектар доноси ренту 15.000 динара. Ми не уводимо неку велику стопу за осигурање усева, јер 10—15 динара по једном хектару нису ништа, ако се само упореде са сумом коју на пример један приватан човек плаћа кад осигурава један хектар на пр. њиве засејане житом. Осигурање је рекох лакше, па онда природно и јефтиније у колико је већа територија која се осигурава.

То су у главном начела која дају правац овој врсти осигурања. Уредба је пред вама, ви сте је читали и ви сад треба да по њој дате своја мишљења.

Г. Др. Велашевић сматра да оваква осигурања доносе компликације. Он не види како ће се разликовати штете од градобитине од штета од провале облака, односно од кише.

Г. Милутиновић вели да ће то правилник одредити.

Г. Мане Хаџијевић налази да није време да се предузимају оваква осигурања. Треба избегавати сваки издатак који би још оптеретио пореске обавезнике. Он поткрепљује своје гледиште околношћу да сељак у Вардарској бановини никад не негује само жито или само дуван да би град могао да му уништи сав усеви и да га онеспособи економски сасвим за ту годину. Он пледира да се доношење једне овакве Уредбе одложи.

У 11.55 часова

Г. Протић комбатира овакво једно гледиште, налазећи да је једна оваква уредба преко потребна. Он изражава оптимистичко гледиште да ће се економска ситуација земље поправити, па ће се и једна оваква обавеза плаћања осигурања од града лакше подносити.

Г. Петровић вели да је сељак презадужен и да тешко може да одговара својим обавезама. Не треба бити пренагао у хитњи за другим западним државама. Треба бити поступан. Оставити за после десетак година боље је.

Г. Милутиновић:

Не питамо се ми хоћемо ли или не да се обезбеђујемо. Осигурања ове врсте су обавезна. Господо, наставља г. Милутиновић, биће тешкоћа прве године, у вођењу једне овакве ствари. Али ће после добрих искустава које ће донети одштете из фонда који ће се створити благодарећи овој уредби, сваки хитати да уплати ово осигурање и пре пореза и пре приреза.

Г. Атанас Анасташевић моли за објашњење да ли ће се и дугови осигуравати, јер околина Ђевђелије зависи од продукција кокона.

Г. Бан изјављује да је то питање целис-

ходно и да ће се дудови садови такође унети у уредбу као осигурани усеви, односно садови. Затим су говорили г. г. Белашевић, Станилогрић и Вељковић, већник из Крушева, који су стављали техничке напомене на поједине одредбе пројекта.

Г. Радојичић: Ми за један сат не можемо ово да расправимо. Ми међутим видимо да се ради о једној идеалној ствари и да је осигурање од града у целој земљи обавезно. Чули сте наше напомене, молим да пољопривредни одбор води рачуна о њима. Ја стога молим и Г. Бана и веће да се ова урсдба прими и да се свака даља дискусија прекине.

Г. Арије чини напомену код члана 3 пројекта, тражећи да се изрично у њему напомене да се новац прикупљен за ова осигурања унесе само и једино у хипотекарну банку а не и у коју другу, коју евентуално предвиђа пројекат.

Г. Милутиновић вели да ово значи да се новац може дати и бановинској штедионици ако она постоји.

У 12.15 часова

Г. Бан интервенише и наводи разлог који императивно налажу да се оваква осигурања предузимају. Ја молим вели он, да ми већници земљорадници даду мишљење о томе.

Г. Трајко Вељковић стоји на гледишту да те треба осигурати од града по сваку цену. Народ може да се уздржи од слава скуких свадби и т. д., али треба да се обезбеди од града.

Г. Ванча Ристић мисли да су тешка времена, да би се увела једна оваква новина.

Г. М. Николић вели да народ ово неће разумети, али да му треба наметнути. Ствар је корисна и треба да му се наметне.

Г. Крцалић: још у предатној Србији ово је питање вентилирано. Ми смо сви за осигурање, али их народ не разуме. Треба већници прво да објасне корисност осигурања народу. За сад молим да се не хита.

Г. Бан: из ваше дебате видим да сте ви сви за ово осигурање али да не желите да се са његовим извођењем хита. У спроводном писму г. Министру пољопривреде ја ћу му то претставити. Закључујући дискусију поводом ове уредбе, ја вас молим да по предлогу г. Крцалића припремите народ да је он правилно схвати када буде позвана у живот.

Прелазимо на питања и предлоге:

Вратићемо се на питање подизања женске гимназије у Скопљу и гимназијских зграда у Штипу и Приштини. Можда би се могли направити зајмови па да се те зграде подигну, јер би тиме и радници дошли до посла.

Г. Левковић из Велеса моли да се узме у обзир да Велес има сјајну зграду за гимназију и да не би требало зидати нове зграде пре но што се приступи зидању нових гимназијских зграда.

Г. Теодосијевић: хтео сам да молим веће да потражи могућност да се подигне зграда за банску управу у Скопљу, јер се наша банска управа налази сад у неких десетак приватних зграда. Зидањем те банске палате учиниле би се и уштеде на киријама.

Гласови: прима се, прима се.

Велашевић: износи потребу зидања болнице и чита следећи предлог већу и г. Бану.

у 12.30 часова

Г. Бан: прима ли банско веће за све ове предлоге за зајмове ради подизања банске палате, зидања гимназија и болница и павиљона за туберкулозне у Струмици.

Веће прима.

Г. Протић моли веће да донесе једну резолуцију да се учини апел на г. Министра просвете да се сва празна учитељска места у Вардарској бановини попуне.

Веће прима једнодушно овај предлог.

Г. Божидар Поповић моли да се обрати већа пажња на питања која су у вези са аграрном реформом и да се учине потребни кораци да се свештенству помогне на тај начин што ће му се помоћи да прикупи свој бир.

Г. Велашевић моли да се учитељи не употребљавају на званичну канцеларијску службу, него да се упуте на рад у школи. Оскудица у учитељима мора се ублажити на све могуће начине који држави стоје на расположењу. Сем тога г. Велашевић моли да се разне исплате учитељима од стране општина уреде тако да то иде без застоја.

Г. Аритон Поповић, прота, моли да банска управа предузме потребне мере да се изврше катастарски премери утринна у Поречу како би се тачно могло знати колико порезе на њих треба плаћати.

Г. Бан моли да му се о томе поднесе писмена конкретна представка.

Г. Милан Никшић говори о грађанским школама, молећи да се оне или затворе, како не би теретиле разне буџете, или снабдеју довољним бројем стручних наставника, како би оне могле ефикасно одговорити своје задатку. Г. Бан одговара да и банска управа увиђа те невоље, али скреће пажњу на нови закон о њима, верујући да ће се стање у њима поправити.

Г. Радојичић поткрепљује разлоге г. Никшића, наводећи и друге рђаве стране у администрацијама ових школа.

Сем тога он моли да се укину грађанске школе у Босиљграду и Сурдулици и да се у Сурдулици отвори нижа гимназија, јер у Сурдулици постоји гимназијска спомен-зграда, која је специјално зидана у ту сврху.

У 12.55 часова

Г. Прота Аритон Поповић моли да се Поречу да срески лекар. Г. Бан одговара да је већ постављен.

Г. Радојичић поставља питање среског начелства у Сурдулици.

Г. Бан одговара да ће се о томе водити рачуна када се питање подизања среских начелстава буде поставило.

Г. Шокар—Јовановић моли да се једна напуштена државна зграда и земљиште турског карантина (од пет ха) које се налази у Ристовцу употреби за плетарску школу. У томе смислу поднећу и акт банској управи.

Г. Сава Недељковић моли да се подигну у градовима крематоријуми за сагоревање сток изгинуле од сточних зараза, јер се закопавање показује као непрактично. Сем тога, ми патимо од штеточина као су дивље звери и птичурине а нарочито Вране. Стога моли да се дају неке мале награде онима који их тамане.

Г. Трајковић поткрепљује предлог г. Недељковића.

Г. Бан: господо пошто смо исцрпели дневни ред, ја са овим даном и часом закључујем друго заседање банскога већа. Ја Вам захваљујем, гос. одо, на труду који сте уложили око решавања ових питања која су била предмет нашега дебатована. Ви се, господо враћате својој кући како ускоро долазе велики божићни празници, ја вам желим да их срећно са својима проведете (Живео). Исто тако честитам нашој браћи муслиманске вере њине празнике који наступају ових дана, желећи им да их радосно дочекају. Користим господо симболично значење ових великих празника и божије речи о миру међу људима ја вас молим да у смислу тих речи развијете међу вашим ближњима када им се вратите ову идеју братства и слоге коју у најбољем интересу наше земље и нашега народа тако мудро развија наш узвишени Краљ.

Буран плесак. Сви устају.

Усклици: Живео Краљ.

Г. Бан напушта веће у 12.50 часова.

Обнова пострадалих крајева од земљотреса

У среду 16 овог месеца после подне је завршена седница бановинског одбора за обнову пострадалих од земљотреса на којој је потпуковник Живановић, Командант самосталног инжињерског батаљона, који је изводио ове радове, поднео извештај о завршним радовима и о ликвидацији свих послова и свег грађевинског материјала. Према утврђеним подацима, укупно је подигнуто или реконструисано 53 јавне грађевине (школе, цркве, општине, жанд. станице и т. д.) 2302 кућа за становање и 112 других пољопривредних зграда. Као што је познато, у радовима су узели учешћа, поред инжињерског батаљона и цивилних мајстора, раднике који су за свој рад били плаћани, и сами сељаци мештани, којима су куће поди-

зане. Захваљујући тој доброј комбинацији, реду и дисциплини, која је стално владала у извођењу ових послова, могао је се завршити један тако обиман посао за време једне једине летње сезоне. Како су која места завршавана и војска и цивилно радништво је у њима смањивано. Почетком о. м. довршени су и последњи радови у Валандову, те су онда и последњи војници враћени у своје команде. Како је која јединица у појединим местима завршавала своје радове на обнови, и враћала се у своју команду, становништво дотичних места их је спонтано и са великом одушевљењем испраћало уз манифестације захвалности Краљу и војсци.

При закључку последње своје седнице бановиоски одбор је разрешио г. потпуковника Живановића даље дужности на овом послу, уз признање одбора које је ушло у записник Одбора, те је констатована г. Живановићева окретност, вредноћа и успех у извођењу послова који су му били поверени. Г. Живановић је вечерас последњи од свих војника, по извршењу и ликвидирању послова на обнови пострадалих крајева враћа на своју редовну дужност.

Освећење спомен-костурнице у Штипу

Штип, 2 децембра 1931 г.

Народ Брегалнице достојно је се одужио својим ослободиоцима. После велелепне спомен капеле подигнуте палим борцима на Брегалници 1813 год., после подизања дивног споменика пок. ђенералу Ковачевић погинулог 5 октобра 1927 год. Брегалница је подигла нов споменик, спомен-костурницу палим и умрлим херојима од 1915—1918 год.

Спомен капела је сазидана на војничком гробљу у Штипу. Сазидана је у облику крста у византиском стилу, од тесаног камена, проширена циглама као и многе наше старе задужбине. У источном удубљењу је живописно распеће Исуса Христа, десне стране распећа је мати Божија, а с леве апостол и евангелист Јован. Иза распећа види се Брегалница за коју су ови хероји животе дали. На десној страни зида у истом удубљењу насликан је Великомученик Ђорђе Кратовац, кога су Турии спалили у Софији, а с леве Великомученик Ђорђе (Ђурђев-дан). Остали део унутрашњости украшен је фрескама и карнизима по угледу на фреске и карнизе из наших средњевековних манастира подигнутих од стране наших владара на тлу нашег класичног Југа.

На уласку у капелу, у зидовима унутра постављене су две мраморне плоче. На десној плочи уклесана су имена чланова управног и надзорног одбора, који су радили на подизању

ове спомен костурнице. На левој плочи урезана су имена великих добротвара. На челу добротова стоји Вардарска бановина са прилогом од десет хиљада динара. Шумско индустријско предузеће Добрлин такођер је помогло са 10.000 динара.

Изнад врата на спољашњем зиду урезан је велики натпис златним словима: *Спомен-костурница палим за отаџбину 1915—1918 г.*

Испод костурнице је велика гробница, у коју су стављене кости и посмртни остаци 1300 војника умрлих од пегавог тифуса и погинулих од 1915—1918 године.

План и предрачун израдио је г. Никола Ворхановски инжињер команде брегал. дивиз. области, а фреске и живопис израдио је г. Бора Вучковић сликар.

Око капеле посађено је дрвеће, а да би положај био што лепши штипска општина предузела одмах пошумљавање целог брда изнад војничког гробља.

Освећење ове спомен-костурнице извршено је на дан нар. празника Уједињења 1 децембра ове године. Одбор је сматрао за сходно да се свечаност изврши на дан Уједињења нашег троименог народа, јер су ови хероји животе своје дали за ослобођење наше миле и стране Отаџбине.

И ако је време било врло рђаво, народ из Штипа и Брегалнице присуствовао је овом свечаном чину. Варош је била окићена тробојним народ заставама, а топови са брда Хисара огласили празник Уједињења и векике свечаности у Штипу и Брегалници. Црквена звона такође су огласила почетак ове свечаности. Његово Величанство Краљ изволео је на ову свечаност послати свога изасланика у лицу ђенерала г. Радосава Крстића, помоћника команданта арије из Скопља. Министар Војске и Морнарице одредио је бригадног ђенерала г. Радоњића да га заступа, бана Вардарске бановине г. Живојина Лазића заступао је бановински окружни инспектор у Штипу пуковник г. Михаило Михаиловић, а команданта армије из Скопља заступао је пуковник г. Божидар Топаловић.

Свечаност освећења је отпочела доласком изасланика Њ. В. Краља ђенералц г. Крстића, тачно у 10.30 часова. Војна музика је интонирала народну химну, а народ клицао Њ. Величанству Краљу. Окружни прота г. Душан Тешић уз асистенцију целокупног свештенства и једног протођакона изаршио је освећење спомен костурнице. После освећења одржан је парастос изгинулим и погинулим војницима чије се кости налазе у гробници истој спомен костурнице. На завршетку парастоса војска је одала почасну паљбу. Затим је војни свештеник римокатоличке вере г. Љубомир Николић извршио освећење по обреду римокатоличке цркве.

Протојереј округа брегалничког г. Душан Тешић после свршеног освећења и помена

одржао је следећи говор: „Велики француз и бесмртни Виктор Иго овако се је изразио у једној од својих уметничких песама посвећених палим синовима француске отаџбине: „Они, који су са вером умрли за Отаџбину заслужују, да на њихове гробове свет побожно долази и моли се, јер између најлепших имена њихово је име најлепше и сва слава припада само њима. И као што би учинила једна добра мајка, тако и захвалност мајке отаџбине и целога народа треба да се чује над њиховим гробовима“. — И ми браћо и сестре придружујући се речима овог великог песника великог народа испунисмо данас један дуг признања према јунаштву и пожртвовању хероја нашег народа, посветисмо данас ову спомен костурницу под чијим ће сводовима почивати кости оних храбрих синова нашег народа који по речима великог песника са вером умреше за славу и величину своје отаџбине.

Под сводовима овог св. националног храма смештене су кости 1300 незнатних јунака нашег народа, да мирно почивају вечити сан. Као што су израђени чврсти темељи наше велике отаџбине од костију наших војника расејаних широм мале Србије, Срему, Босни, Црној Гори, Албанији, Крфу, острву Виду, плавим гробницама Великог Јадрана, Средиземног и Белог Мора, по Француској, Африци, Сибиру и Добруци, — свугде где је дошла нога нашег војника, такођер у тим чврстим темељима узидане су кости и ових хиљаду и три стотине наших јунака, који овде мирно почивају, а који животе своје оставише на класичном Југу наше велике отаџбине. Већина, није било суђено, да своје животе положи на бојишту, али су за то већина умрли верно у служби Краљу и отаџбини и то отаџбини, која ће остати велика и снажна и достојна своје прошлости само дотле, докле свест о легадарном самопрегорењу и пожртвовању наших хероја, као што су драги покојници, буде расла и развијала се у срцу сваког сина наше отаџбине, без обзира на величину и важност улоге коју је играо у стварању њезиног. То је свети аманет свих палих и помрлих јунака, који леже под овом спомен костурницом, чијој светлој успомени посвећујемо данашњи дан наших мисли и наших осећања.

Мили покојници, посвећујући неколико речи вашој светлој успомени и клањајући се дубоко пред вашом светом хумком свесни смо и уверени, да је по мору ваших телеса и крви ваших јуначких другова, допловио наш брод до највећег дана, највећег данашњег дана у историји нашег народа, народног ослобођења и уједињења. Зато мирно почивајте, мили покојници у својој слободној и уједињеној отаџбини и нека вам је слава и вечити мир! Народ громогласно кличе: „Слава им!“

Претседник одбора за подизање спомен костурнице командант брегалничке дивизиске

области ђенерал г. Стева Радовановић одржао је следећи говор:

Господине изасланиче Њ. В. Краља,

Браћо и сестре,

Необично сам сретан што ме је народ града Штипа и Брегалнице ставио на челу одбора чија је дужност била да подигне вечиту кућу погинулим и умрлим војницима од 1915—1918 год. Хиљаду и три стотине војника, синови дичне Шумадије, оставило је за навек своје уморне кости у Штипу. Почетком 1915 год., када се почеше надвијати црни облаци над Србијом, ови синови Шумадије, били су одређени да буду чувари источних граница наше миле и дивне отаџбине. Њима не би суђено да своје јуначке животе положи на бојишту са пушком у руци. Већина их је подлегло црној авети пегавог тифуса, која нам их нечујно оте.

Њихови гробови били су уређени и обележени крстачама и натписима, али кад наш народ пође на своју Голготу, Бугари су уништили све крстове и натписе да би се утро сваки траг нашег владања у Брегалници,

Марод Брегалнице и Штипа сетио се је мртвих и решио да очува вечити спомен на њих, Из захвалности према ослободиоцима својом иницијативом, а уз изобиљну помоћ целог народа из свију крајева наше отаџбине, подигао је достојну костурницу на заједничкој хумци њихових костију. Поред ове нове спомен костурнице, народ Штипа и Брегалнице подигао је на домаку ове 1929 године из дубоке захвалности велелепну спомен костурницу њиховим ратним друговима, палим херојима у крвавим борбама на Брегалници 1913 год.

Пркосећи вековима ова два велелепна споменика вечито ће потсећати будућа поколења о победи правде над grubим и подмуклим егоизмом. Младо поколење Брегалнице, синови захвалних родитеља, посматрајући ове споменике палих и умрлим херојима за уједињење нашег троименог народа запајаће са националном духом да би даног момента дали своје животе за Краља и отаџбину. Сени јунака чије се кости налазе у обема костурницама биће задовољне, јер се над њиховим костима чују речи захвалеости и подижу вечити споменици.

Господине изасланиче Његовог Величанства Краља, освећујући данас ову спомен-костурницу, ја вас молим да Њ. Величанству Краљу Александру I изразите дубоку лојалност и оданост грађана Штипа и Брегалнице и да су увек готови, кад их Он позове, да своје животе положи за Отаџбину и Краља, коме из дубоке душе кличемо: да живи Њ. В. Краљ Југославије Александар I Карађорђевић. Народ громогласно је поздравио узвишеног владоца кличући: Живео Краљ! Живела Југославија!

Јунацима, који положише своје животе на олтар отаџбине, а чије кости почивају испод ове костурнице нека је вечита слава. Народ са своје стране кличе: Слава им!

Затим се претседник одбора генерал г. Радовановић окренуо команданту 23 пешад. пука потпуковнику г. Михаилу Лукићу с речима:

Господине потпуковниче,

Предајући вам ову спомен костурницу, дар Брегалнице и Штипљана с препоруком да је чувате и да се старате о њој. Младом војном нараштају да причате да овде леже кости њихових другова који положише своје животе за Краља и отаџбину и да су им Брегалничани овај спомен подигли из дубоке захвалности.

Потпуковник г. Михаило Лукић примајући спомен костурницу рекао је: Господине генерале, необично сам дирнут и веома сретан што из ваших руку примам и драгоцени дар захвалности Брегалнице и Штипа, који је подигнут нашим херојима. Овај споменик служиће као пример њиховим младим друговима да следе њиховом принципу чувајући свога Краља и отаџбину. У исто време овај споменик, који служи на дику и понос Брегалнице, служиће за пример захвалности и народног признања за вршење наше дужности у служби Краљу и Отаџбини.

Претседник општине штипске и народни посланик г. Михаило Каламатијевић захваљује палим жртвама за ослобођење и уједињење са мајком Југославијом и полаже у име града Штипа венац. У име удружења резервних официра и ратника у Штипу положио је венац резервни капетан г. Добрица Пејић, секретар банов. инспектората у Штипу. Михаило Михайловић адвокат положио је венац и одржао врло леп говор у име Соколског друштва у Штипу. Венце су положили: Коко српских сестара, друштво Кнегиња Зорка, гимназија, удружење учитеља осн. школа и многи други делегати из Брегалнице.

Преко дана је било народно весеље, а у вече у сали оvd. официрског дома соколи су приредили соколску академију са вежбама које ће се изводити на свесоколском слету у Прагу.

Ј Јевремовић.

Задружни покрет у Данској

(Пише Јосип Букша)

Кад год је говора о великој важности задругарства за привредно и културно унапређење сељаштва, увек се на првом месту наводи пример Данске. И то са пуним правом, јер у привредном и културном животу земљорадника нигде није задругарство играло и не игра тако важну улогу, као што је то случај у Данској, где је задругарство кичма целокупне привредне структуре те мале, али ванредно напредне државе. Ради тога, Данску посећују сваке године велики број странаца, у сврху

проучавања задружне организације и млекарске технике; не прође скоро ни једна година, а да о данском задругарству не изађе у страним државама барем једна књига, као што можда не прође ни један дан у години а да у којој страни новини или којем часопису не изађе барем један чланак о истом предмету. У свим публикацијама најодушевљеније се пише о данском задругарству, о великом благостању и напретку, који дански сељак дугује задругарству. Према тим описима, дански сељаци живе у удобним, чистим кућама, на имању, обично са баштом и цветњаком. Намештај им је укусан; скоро свака кућа има радиоапарат, књижницу, па и телефон и писаћу машину. Бициклом се вози у Данској скоро сваки, па наравно и земљорадници, од којих се многи возе у сопственим аутомобилима по асфалтованим селским друмовима. Електрично осветљење спроведено је чак и кроз неке шуме. Сељак се добро храни и одева. Просјака и пијаница нема. Писменост је толико општа, да је пре иеколико година настала читава узбуна, јер се у Данској нашао један неписмен човек. Сва деца посећују школу осам година, а доцније, као одрасли, т. зв. високу народну школу, разне пољопривредне курсеве и т. д. Темељито васпитање уживају не само мушкарци него и женске.

Треба међутим да је Данска, данас земља најнапреднијег сељака на свету морала проћи кроз тешке кланце јадиковке, док је дошла до свога данашњег завидног положаја. 1864 год. њу су нападе Аустрија и Пруска и отеле јој три покрајине. Једва се је земља почела по мало опорављати од тешких последица несретног рета, кад се је, пре неких 50 година, појавила опасна конкуренција америчког и руског жита главном данском извозном производу, житу. Да би заштитила домаће жито од страног увоза, барем на својим тржиштима, данска влада је намеравала да уведе високе увозне царине, али 30.000 земљорадника упутило је влади претставку, у коју су одбили такву заштиту, изјавом да ће се сами помоћи.

Видећи да је гајење жита, нарочито за извоз, постало нерентабилно, дански земљорадници почели су посвећивати све већу пажњу сточарству, у првом реду гајењу крава музара, поводећи се у томе за примером неких напредних велепоседника. Док је 1881 год. Данска бројила 899.000 крава музара, крајем 1930 год. имала их је 1,600.000: с њом тога, разумном селекцијом (одабирањем) и негом приплодне стоке знатно се је повисила просечна производња млека данске краве.

Кад су дански сељаци приметили да је маслац са велепоседничких имања квалитативно бољи од сељачкога, па да се за то лакше продаје и боље плаћа, они су 1882 год. почели оснивати млекарске задруге, ради заједничке прераде млека и заједничког уновчивања млечних производа. 1900 год. већ је било око 1000 таквих радруга, а крајем 1928 год. број мле-

карских задруга попео се је на 1379 са 180.000 задругара, што представља 90 од сто данских сточара са скоро 90 од сто од целокупне производње млека. Ако узмемо да сваки задругар заступа по четири члана породице, онда можемо казати да су млекарске задруге окупиле око себе 720.000 лица или другим речима преко половине данских земљорадника, јер од 3 и по милиона становника на земљораднике отпада 37 од сто, т. ј. 1,3000.000. 1928 године Данска је произвела 5 милијарди и 400 милиона кгр. млека, а од те количине уновчено је путем задруга 4.7 милијарди кгр. Док се продајом свежег млека за директну потрошњу баве приватне млекарнице, задруге прерађују скоро све млеко, и то у првом реду у чајни маслац, затим сир, кајмак, кондезирано млеко, млечни прашак итд. Поменуто године маслаца је израђено 179 милиона кгр., сира 26 и по милиона кгр. итд. Велике количине кајмака задруге употребљују за израду сладоледа, који затим продају посластичарцима, кафанама, деликатесним радњама итд., тако да је задружног порекла већина сладоледа, који се троши у Данској.

У извозу чајног маслаца Данска заузима прво место на свету већ од неколико деценија, и то не само по количини већ такође и по квалитету, ради чега се дански маслац најскупље плаћа, као што се најскупље продају и данска јаја и данска сланина. Главно тржиште да та три данска производа је Енглеска, затим Немачка. Пре светског рата, Данска је извозила око 100 милиона кг. маслаца, за време рата извоз је спао на 15 милиона, док после рата извоз све више расте и износи трећину од целокупног светског извоза маслаца. 1926 год. Данска је експортирала 132 милиона кгр., 1928 год. 146 милиона, 1929 год. 159 милиона, а од тих огромних количина уновчено је путем задруга 94 од сто. Вредност извезеног маслаца 1929 год. износила је 7 милијарди и 700 милиона динара.

Млекарске задруге оснивају се на извесан рок, и то обично на 10 година. Кроз то време задругари не могу иступити из чланства. Ако свој иступ не изјаве барем годину дана пре него истекне тај рок, онда се чланство продужује, дакле обично за даљих 10 година и тако даље. За време чланства, задругари су дужни да путем задруге уновчују сво млеко својих крава, сем потребних количина за исхрану телад и за кућну употребу. Маслац и сир задругари купују код задруга, по истој цени, која се рачуна задругарима. Члански улози су високи и обично износе по 100 данских круна (1 круна 15.10 динара.) Задругари су дужни да упишу по један или више улога, сразмерно према броју крава, а исплаћују их у ратама, приликом наплате млека. На тај начин, задруга је у стању да код фабрике узме на кредит потребне машине и друго као и да подигне задружну зграду. Млеко се плаћа задругарима

сразмерно са процентом масноће, што је у Данској законом прописано. Сваког месеца или сваких 10 дана, задруге дају својим члановима предујам за предано им млеко, док се коначни обрачун прави два пута годишње, кад се утврди коначни успех. Душа је задруге, нарочито у техничком погледу, пословођа, који је врло добро награђен, јер од њега у главном зависи успех или неуспех. На положај пословође постављају се људи познати са своје честитости, стручне спреме и радности, људи који су најпре провели неколико година у млекарској пракси, затим свршили коју млекарску школу, па опет ушли у праксу и ту се истакли својим радом. У тежим питањима, дужност је пословођи и управи да тражи савета код државних „млекарских саветника“, прворазредних млекарских стручњака са факултетском млекарском спремом. За претседника задруге бира се способно и честито лице, које има расположива времена да лично ради у задрузи, нарочито при вођењу кореспонденције, евентуално и благајне. За свој труд претседник је награђен.

За развитак млекарства од велике су важности говедарске селекцијске задруге и задруге за контролу млечности. Крајем 1930 год. селекцијских задруга је 1336 са 42.000 задругара, који су имали укупно 545.000 крава, те су за њихово оплођивање употребљавали првокласне задружне бикове. Сем тога, задруге воде матичне књиге, у којима се води евиденција о пореклу и способностима приплодне стоке. Контролних задруга било је крајем 1930 год. са 48.000 задругара, који су држали под сталном контролом 630.000 крава, са сврхом да се утврди, колико контролисана крва троши јечма или друге пиће једнаке хранљиве вредности, да произведе извесну количину масти. На тај начин се израчуна, које су краве најкорисније, па се такве гаје и употребљују за приплод.

У вези са млекарством, у Данској се је јако развило и гајење свиња, јер задруге враћају задругарима посно млеко и сирутку. Благодарно задругарству, број свиња је износио крајем 1928 г. 3,363,000 комада, док је 1860 г. Данска имала свега 304.000 свиња. Пре светског рата, Данска је извозила око 100 милиона кг. сланине, 1926 год. извоз се попео на 196 милиона кг. а 1928 год. на 266 милиона кг. По количини, Данска заузима у извозу сланине друго место, по квалитету прво. 1929 године вредност експортиране сланине, говеђег и нешто овчег меса износила је седам милијарди и 365 милиона динара, од чега је 84% отпадало на 53 задружне кланице. Извозом живе стоке бавило се је 1928 год. 17 задруга са 18.7000 задругара, које су експортирале стоке у укупној вредности од 150 милиона динара. Исте године било је под задружном контролом 120 одгајалишта данске оплемењене пасмине свиња и 25 одгајалишта јоркширске пасмине.

У извозу јаја Данска заузима друго место

на свету, са 700 милиона комада годишње. 700 јајарских задруга са 45.000 задругара извезле су 1929 год. јаја у вредности од 330 милиона динара, а знатни удео у експорту јаја имају и задружне кланице. У вези са задругарством, живинарство је много напредовало; док је 1888 године број живине износио $4\frac{1}{2}$ милиона комада, крајем 1928 год. било је $18\frac{1}{2}$ милиона глава, т. ј. мање више колико у нашој држави, ма да је Југославија становништвом четири пута, бројем земљорадника осам пута а површином 6 пута јача од Данске, и ма да ми извозимо жито и кукуруз, а Данска увози. Исто тако знатно је повећана и просечна производња јаја. За само раздобље од 1910—1930 године просечна производња код кокоши повећала је се од 85 на 130 јаја годишње.

Коњарских селекцијских задруга било је крајем 1927 235 са 270 пастува.

За набавку сточне хране, Данска је имала крајем 1928 год. 1335 задруга са 75.000 задругара и обртом од 2 милијарде 160 милиона динара. Задружним путем сељак набавља и знатне количине ђубрива, семена и осталих пољопривредних потреба. За набавку колонијала, текстилне робе, посуђа и остале робе за домаћинство било је крајем 1928 год. 1776 потрошачких задруга са 320.000 задругара, од чега отпада на села око 1700 задруга са 250.000 задруга са 250.000 задругара. И ако узмемо у обзир, да су код сеоских потрошачких задруга зачлањени многи занатлије и интелектуалци, ипак долазимо до закључка да су код потрошачких задруга зачлањене две трећине земљорадници, што је јединствени случај на свету. Главна набављачка задруга у Копенхагену продала је 1929 год. својим задругама чланицама робе у укупној вредности од преко две милијарде динара; од тога преко 600 милиона динара отпада на њену продукцију у сопственим фабрикама маргарина, дувана, трикотаже, конфекције, хемиских производа, коже, чоколаде итд. Чист приход њених чланица износио је 169 милиона динара.

Успешно раде и задруге за пољопривредна осигурања, нарочито стоке, док су кредитне задруге за краткорочни кредит сразмерно слабо развијене. За хипотекарну вересију постоје нарочите кредитне задруге. Остале врсте задруга, сем задружне продукције цемента, не играју већу улогу.

У вези са задругарством, у Данској се је јако развило рационално ратарство. По просечном приносу житарица од хектара, Данска долази на друго место, односно од једног хектара дански сељак добије толико жита, колико просечно наш земљорадник са три хектара, ма да се данска земља не одликује природном плодношћу. Чудио звучи да Данска, која увози велике количине жита за исхрану људи и стоке, извози годишње семена, нарочито житарица, за преко 300 милиона динара. Интересантно је такође, да је после светског рата Данској

враћен један део територије изгубљене у рату 1864 год., ма да је она била неутрална у светском рату. Толики ауторитет ужива та мала задружна држава у очима целог културног света.

Док скоро цео свет данас стење, где више где мање, под тешком привредном кризом, Данска се налази скоро у нормалном стању, Пољопривреда је снажна, државне финансије одличне, а и сама индустрија није претрпела јачих потреса, јер већим делом ради за потрошњу у земљи, чија је куповна моћ доста јака.

Пример Данске за нас је врло поучан, јер видимо, како је једна мала држава, ослабљена изгубљеним ратом и ванредно тошком пољопривредном кризом, нашла у сточарству и задругарству пут напретку и благостању. Па кад је успео земљорадник мале краљевине Данске, мора успети и сељак велике Југославије. То тим више, јер смо ми из рата изашли победници, ојачани и уједињени и што наша пољопривредна криза није ни из далека тако тешка као што је био случај у Данској. Сем тога, дански сељак морао је сам да тече искуство, док је наш земљорадник у стању да користи туђе искуство, а у првом реду искуство данског сељака. Поред воћарства, гајења рентабилнијих индустријских биљака, повртарства итд. — наш земљорадник треба да се што интензивније посвети сточарству, нарочито музној стоци и живинарству, и да оснива своје задруге ради заједничке прераде и уновчивања својих производа као и ради заједничке набавке својих потреба, гдегод постоје за то повољни услови.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Измене и допуне Закона о Привилегованој аграрној банци

Његово Величанство Краљ, на предлог г. Министра пољопривреде, а по саслушању г. Претседника Министарског савета, прописао је и прогласио

Закон о измени и допуни о Привилегованој аграрној банци

Закон о Привилегованој аграрној банци мења се и допуњује у следећем:

§ 1. У члану 11 додаје се иза тачке 13 нова тачка, која гласи:

14) Суделоваће у међународним организацијама створеним у циљу унапређења пољопривредног кредита учествујући према потреби и капиталом.

§ 2. На крају члана 16 додаје се нов став који гласи:

Пре ступања на дужност претседник и

чланови управног одбора морају депоновати код банке по 100 комада банчних акција које служе као њихова кауција, а могу им бити повраћене тек у одобрењу биланса оне пословне године у току које је њихов мандат истекао.

§ 3. Последњи став члана 26 мења се и гласи:

Акције се морају депоновати најмање 15 дана пре дана одређеног за збор.

§ 4. Прва реченица члана 27 мења се и гласи:

На збору може учествовати сваки акционар који има право најмање на један глас.

§ 5. Члан 28. мења се и гласи:

На збору даје сваких 100 акција један глас.

§ 6. Први став члана 29 мења се и гласи:

Да се збор може одржати треба да на њему буду присутни акционари, који претстављају најмање једну трећину банчних акција.

§ 7. На крају члана 39 додаје се нов став, који гласи:

Дивиденда на акције, које се налазе у рукама државе или Класне лутрије служиће за стварање нарочитог фонда код привилеговане аграрне банке за помагање задругарства и снижавање каматне стопе. Детаљне прописе о употреби тог фонда прописиће правилником Министар пољопривреде у споразуму са Министром финансија.

§ 8. Иза члана 56 в. додају се нови чланови 56г и 56д који гласе:

56г. Пред судом банку може заступати свако од ње опуномоћено лице и онде, где је Законом прописано, да странку мора заступати адвокат.

56д. Ако је пред тражбинама Привилеговане аграрне банке укњижено које потраживање у крунама или форинтама Привилегована аграрна банка има право да у сврху попокрића тог укњиженог потраживања депонује у судски депозит противвредност у динарима, рачунајући један динар за четири круне односно за два форинта са трогодишњом каматом и тада се сматра потраживање Привилеговане аграрне банке као укњижено на првом месту.

§ 9. Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује у „Службеним новинама“.

(А. А.)

ОГЛАСИ

Набавка намирница

за Пољопривредну школу у Битољу

На дан 22 јануара 1932 год. у 10 часова пре подне одржаће у својој канцеларији јавну усмену лицитацију за набавку потребне количине хлеба, меса, бакалука и др. за исхрану својих ученика за 6 месеци.

Кауција се полаже на каси Пољопривредне школе у Битољу на дан лицитације 5% наши а 10% страни поданици од целокупне вредности.

У случају да прва лицитација не успе, друга ће се одржати на дан 8 фебруара 1932 г. а да и ова не успе, трећа ће се одржати на дан 17 фебруара 1932 год.

Из канцеларије управе Ниже пољопривр. школе у Битољу Бр. 3559 од 12 децембра 1931 године. 1—1

Пољопривредна школа у Битољу

Набавка одела

Управа школе на дан 25 јануара 1932 год. у 10 часова пре подне одржаће у својој канцеларији јавну исмену лицитацију за израду—набавку око 74 пара летњег одела од српског ланског платна.

Услови и мустре могу се видети сваког радног дана у канцеларији Управе као и на сам дан лицитације.

Кауција се полаже пред комисијом до 10 часова пре подне 5% предрачуном предвиђене цене.

У смислу чл. 93 закона о државном рачуноводству накнадне се понуде неће примати

Лициданти имају собом понети сва потребна документа за учествовање на лицитацији

У случају да не успе прва лицитација друга ће се одржати на дан 17 фебруара 1932 год. а да и ова не успе трећа ће се одржати на дан 29 фебруара 1932 године пре подне у 10 часова.

Из канцеларије Управе ниже пољопривредне школе у Битољу Бр. 3571 од 14-ХII-1931 г. 1—1

Продаја два аутомобила

На основу наређења Господина Бана Вардарске Бановине I. Бр. 16645 од 12. X. 1931. год. а у вези решења VII. Бр. 42272 од 27. XI. 1931. год. одржаће се, на дан 29. децембра 1931. године у 11 часова пре подне, у канцеларији VII. Финансијског Одељења Краљевске Банске Управе у Скопљу, прва усмена лицитација, за продају аутомобила марке „Бујик“ и аутомобила марке „Форд“.

Почетна цена је свакоме аутомобилу Динара (5.000.—) пет хиљада.

Лициданти су сходно чл. 88. закона о државном рачуноводству и чл. 24. правилника за извршење одредаба из одељка „Б“ уговори и набавке, дужни пре одржања лицитације, положити у VII Финансијском Одељењу Краљевске Банске Управе у Скопљу, на име кауције 10% од почетне цене,

Из канцеларије VII. Финансијског Одељења Краљевске Банске Управе Вардарске Бановине VII. Бр. 42272/31. 2—3

С В Е

ШТАМПАРСКЕ,
КЊИГОВЕЗАЧКЕ
И КАРТОНАШКЕ

ПОСЛОВЕ

У ЈЕДНОЈ И ВИШЕ БОЈА,

КАО: писма, коверте, визит и вереничке карте,
венчане и забавне позивнице, разне форму-
ларе, јеловнике, плакате, часописе и дела

поверите и дајте једином најуређенијем
ШТАМПАРСКО-ИНДУСТРИЈСКОМ
ПРЕДУЗЕЋУ снабдевом новим
најусавршенијим аутоматским маши-
нама и разноврсним избором гра-
фичког материјала

Василија Димитријевића

у сопственој згради угао КАРАЂОРЂЕВЕ И ЦАРА НИКОЛЕ улице

НАРУЧБИНЕ СЕ ПРИМАЈУ
У ЦЕНТРАЛИ И ФИЛИЈАЛИ
КЊИЖАРЕ
ул. Краља Петра 10 и 17

које Вам пружа потпуну гаранцију
са својим стручним особљем, за тех-
ничку, стручну и солидну и зраду.

ЦЕНЕ СОЛИДНЕ

СВИ ЗАКОНИ
НОВОГА ДОБА

издања Геце Кона могу се д
бити у књижари

ВАСИЛИЈА

ДИМИТРИЈЕВИЋА

СКОПЉЕ

улица Краља Петра 17. -- Телефон 1
(до Католичке цркве)

као и целокупни

КАНЦЕЛАРИЈСКИ, ЦРТАЊ
И ШКОЛСКИ ПРИБО

ВАШ ПОКЛОН ЗА НАСТУПАЈУЋЕ ПРАЗНИКЕ ТРЕБА ДА БУДЕ

укусан али користан да не буде скуп, а ипак нешто да претставља. Таквих ствар-
чица имамо ми у великом избору: **налив пера и оловке, писаће гарнитуре,**
дивне мапе и албуми, кутије, коверата и хартије, мастионице.
ПОКЛОНИ ЗА ДЕЦУ: разноврсне дечије играчке у великом избору,

Грамофони и плоче: Odeon, Kolumbija и Parlophon.

РАДИО АПАРАТА PHILIPS

свратите да Вам прикажемо без обавезе на куповину или тражите да Вам
бесплатно пошаљемо проспекте и каталоге

НАВРАТИТЕ КОД НАС!

ЦЕНТРАЛА И ФИЛИЈАЛА КЊИЖАРЕ

ВАСИЛИЈА ДИМИТРИЈЕВИЋА

Краља Петра ул. бр. 10 и 17. — Тел. бр. 182 и 183

Власник Службеног Листа је Банска Управа Вардарске Бановине у Скопљу.
Чековни рачун 80.121. — Стан уредника: Кеј Краља Александра 124.

Штампарија и књиговезница Василија Димитријевића — Скопље, Краља Петра -- Телефон 182